

Приватний вищий навчальний заклад
«Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука»
Педагогічний факультет

ЗАТВЕРДЖЕНО

На засіданні

Вченої ради Міжнародного
економіко-гуманітарного університету
імені академіка Степана Дем'янчука

Голова Вченої ради

Віталій ДЕМ'ЯНЧУК

Протокол № 2

від «22» 09 2026 року

ПРОГРАМА АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

Освітня програма:
Рівень вищої освіти:
Спеціальність:
Галузь знань:

Психологія
Другий (магістерський)
С4 Психологія
С Соціальні науки, журналістика,
інформація та міжнародні відносини

Програма атестаційного екзамену для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти за освітньою програмою «Психологія» зі спеціальності С4 Психологія галузі знань С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини.

Укладачі:

Юлія МИХАЛЬЧУК
Вадим ЯМНИЦЬКИЙ
Оксана МОРОЗ
Наталія ТЕРНОВИК
Алла ЯЦЮРИК

Програма атестації обговорена і затверджена на засіданні кафедри психології

Протокол від 17.09. 2026 р. № 2

Завідувач кафедри _____ Юлія МИХАЛЬЧУК

Програму атестації погоджено з гарантом ОП Психологія

Гарант _____ Юлія МИХАЛЬЧУК

Обговорено та схвалено навчально-методичною комісією педагогічного факультету

Протокол від «21» 09 2026 року № 2

Голова _____ Інна СОЙКО

Обговорено та схвалено на засіданні навчально-методичної комісії

Протокол від «22» 09 2026 року № 2

_____ Вікторія АРТЮШОК

Анотація

Атестаційний екзамен є важливим завершальним етапом у підготовці фахівця – психолога та одним із методів перевірки знань студентів з обов'язкових компонентів ОПП зі спеціальності С4 Психологія в галузі знань С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини.

У програму атестаційного екзамену включені питання обов'язкових освітніх компонент: «Теорії розвитку особистості», «Групова психотерапія та психокорекція», «Психологічний практикум з індивідуального консультування особистості», «Психологія травми», «Розвиток комунікативної компетентності та етика професійного життя психолога», «Сучасні підходи до психологічної діагностики».

Це дасть можливість перевірити стан підготовки майбутніх психологів-магістрів: виявити їх вміння самостійно поповнювати свої знання, орієнтуватись у швидкому потоці наукової інформації з психології, психологічної допомоги особистості в кризових станах, при травмі, а також вміння аналізувати фактори, які активізують чи гальмують розвиток особистості у ході її онтогенезу й соціогенезу, надавати фахову психоконсультативну допомогу дітям, сім'ям, військовослужбовцям, батькам, що виховують дитину з особливими потребами тощо.

Відповіді студентів повинні свідчити про їх освіченість в важливих питаннях консультативної та психокорекційної допомоги, кризової інтервенції, сучасних підходах до психологічної діагностики, етики професійного життя психолога, що є готовністю до майбутньої професійної діяльності.

Пояснювальна записка

Завданням атестаційного екзамену є перевірка рівня професійно-психологічної підготовки майбутніх спеціалістів. На відміну від поточних іспитів, він має комплексний характер.

У своїх відповідях на екзамені студенти повинні продемонструвати рівень знань, враховуючи такі вимоги:

1. Знати та розуміти категоріальний апарат, основні принципи, методи, техніки надання дієвої психологічної допомоги клієнтам при переживанні травми та кризових станів.
2. Організовувати процеси психологічної діагностики, корекції та психологічного консультування; ставити цілі, виділяти пріоритети між процесами з урахуванням особливостей звернення клієнта.
3. Вміти довести свою точку зору у теоретико-психологічному та методико-діагностичному аспектах.
4. Проаналізувати певні психологічні проблеми і визначити оптимальні методи їх вирішення.

Відповіді студентів повинні свідчити про їх компетентність у важливих питаннях психологічної допомоги, про практичну готовність до кваліфікованого проведення всіх видів психологічної допомоги: діагностики, консультування та корекції клієнтів, що мають різний спектр психологічних проблем.

Білету до атестаційного екзамену складаються з трьох питань: із різних розділів програм з: «Теорії розвитку особистості», «Групова психотерапія та психокорекція», «Психологічний практикум з індивідуального консультування особистості», «Психологія травми», «Розвиток комунікативної компетентності та етика професійного життя психолога», «Сучасні підходи до психологічної діагностики».

Перелік питань до атестаційного екзамену було сформовано науковцями кафедри психології.

Здобувачі мають продемонструвати рівень і якість набутих теоретичних знань, їх стійкість, розвиток критичного та творчого мислення. Вони повинні вміти самостійно

працювати, аналізувати та синтезувати отримані знання, застосовувати їх для вирішення практичних завдань, оцінювати актуальність сучасних проблем психології та їх пріоритетність. Варто також вміти впроваджувати психологічні принципи для вирішення особистісних, соціальних і організаційних проблем, розробляти корекційно-розвиткові програми та психологічні інтервенції, що спрямовані на захист психічного здоров'я та добробуту населення, та застосовувати науковий підхід для вирішення особистісних питань.

Зміст освітніх компонентів, що включені до програми атестаційного екзамену

ОК «Теорії розвитку особистості»

Тема 1. Особистість та індивідуальність. Співвідношення понять «людина», «індивід», «особистість», «суб'єкт», «індивідуальність». Особистість як результат взаємодії біологічних передумов і соціального середовища, а також як активний суб'єкт власного розвитку. Принцип системності, розвитку, детермінізму, єдності свідомості, діяльності та поведінки, активності, взаємозв'язку особистості та соціального середовища, індивідуального підходу в психології особистості. Проблема структури особистості. Проблема розвитку та формування особистості. Проблема співвідношення біологічного та соціального, мотивації та регуляції поведінки, самосвідомості та Я-концепції. Проблема ідентичності, свободи, відповідальності та самовизначення, стійкості та змінності особистості, свідомого та несвідомого. Проблема індивідуальних відмінностей та психологічного здоров'я та особистісного благополуччя. Життєвий шлях особистості.

Тема 2. Психодинамічний напрям в теорії особистості З.Фрейда. Історичні та наукові передумови формування психоаналізу наприкінці XIX – на початку XX століття, особливості тогочасних уявлень про психіку, свідомість і несвідоме. Аналіз внеску З. Фрейда у становлення нового підходу до розуміння особистості, відповідно до якого поведінка людини значною мірою зумовлюється внутрішніми психічними процесами, мотивами та конфліктами, які не завжди усвідомлюються. Предмет і основні положення психодинамічного підходу.

Розуміння особистості як динамічної системи, у якій взаємодіють різні психічні сили, потреби, потяги, переживання та механізми регуляції. Концепція несвідомого у психоаналізі. Топографічна модель психіки: свідоме, передсвідоме та несвідоме. Рання модель психічного апарату З. Фрейда, у якій виділяються свідоме, передсвідоме та несвідоме. Аналіз ролі несвідомого у формуванні поведінки особистості. Структурна модель особистості: Воно, Я та Над-Я. Потяги та принцип задоволення. Роль потягів у психодинамічній теорії. Прагнення психіки до зменшення напруження та отримання задоволення, а також співвідношення принципу задоволення з вимогами реальності. Аналіз значення внутрішньої напруги для виникнення мотивації та поведінкової активності. Принцип реальності та функції Я. Над-Я, моральність і формування системи цінностей. Психологічний конфлікт як центральний механізм психодинаміки. Аналіз внутрішнього конфлікту між бажаннями та заборонами, особистими потребами та соціальними вимогами, емоційними імпульсами та можливостями їх реалізації. Механізми психологічного захисту. Витіснення як базовий психоаналітичний механізм. Сублімація та конструктивна трансформація потягів. Розвиток особистості в психоаналітичній теорії. Психосексуальні стадії. Фрейдівська концепція психосексуального розвитку: оральна, анальна, фалічна, латентна та генітальна стадії. Аналіз значення раннього дитячого досвіду та взаємодії дитини з оточенням у формуванні особистості. Едіпів комплекс у психоаналітичній концепції. Роль дитячого досвіду у формуванні особистості. Аналіз положення психоаналізу про значущість ранніх взаємин, емоційного досвіду, сімейного середовища та способів задоволення потреб дитини. Вплив раннього досвіду на подальші способи побудови міжособистісних стосунків і реагування на життєві труднощі. Сновидіння, помилкові дії та інші прояви несвідомого. Психоаналітичне розуміння симптома. Методи психоаналітичного дослідження особистості. Вільні асоціації, аналіз

сновидінь, аналіз перенесення, інтерпретація та дослідження опору в психоаналізі. Перенесення та контрперенесення у психоаналітичній взаємодії. Значення психодинамічної теорії З. Фрейда для сучасної психології.

Тема 3. Аналітична психологія К.Юнга. Передумови виникнення аналітичної психології К. Юнга: наукові та культурні передумови формування аналітичної психології, її зв'язок із психоаналізом та подальше розходження поглядів К. Юнга із З. Фрейдом. Предмет та основні положення аналітичної психології. Розуміння психіки як складної системи свідомих і несвідомих процесів. Особистість розглядається як така, що перебуває у постійному розвитку та прагне до внутрішньої цілісності. Центральні поняття аналітичної психології: свідомість, особисте й колективне несвідоме, архетипи, символи, Его, Персона, Тінь, Аніма, Анімус, Самість та індивідуація. Структура психіки за К. Юнгом. Юнгівське уявлення про структуру психіки, яка включає свідомість та несвідоме. ЕГО як центр свідомого досвіду та самоусвідомлення. Особисте несвідоме, що охоплює психічний матеріал, що був забутий, витіснений або недостатньо усвідомлений людиною. Колективне несвідоме як одне з центральних положень аналітичної психології. Архетипи як універсальні структури психіки. Поняття архетипу як базової психічної структури, що може набувати різноманітних конкретних образів у різних культурах та індивідуальному досвіді. Архетипи Матері, Героя, Мудреця, Дитини, Тіні, Персони та інші образи. Персона як соціальна сторона особистості. Тінь як аспект несвідомого. Аніма та Анімус як несвідомі образи та психологічні характеристики, пов'язані з протилежною щодо свідомої гендерної ідентичності сферою психіки. Самість як архетип цілісності. Індивідуація як процес розвитку особистості. Свідомість і несвідоме як взаємопов'язані системи. Взаємодія свідомих і несвідомих процесів. Психологічні типи К. Юнга. Інтроверсія та екстраверсія. Символ як форма взаємодії свідомого та несвідомого. Сновидіння в аналітичній психології

Тема 4. Соціокультурна теорія К.Хорні. Передумови формування соціокультурної теорії К. Хорні. Розгляд історичних та теоретичних передумов виникнення концепції Карен Хорні, її зв'язок із психоаналізом та поступове формування власного бачення розвитку особистості. Аналіз критичного переосмислення Хорні класичного психоаналізу, зокрема ідей про визначальну роль біологічних потягів у формуванні особистості. Предмет і основні положення теорії К. Хорні. Розуміння особистості як такої, що формується у процесі взаємодії біологічних, психологічних, соціальних і культурних чинників. Критика К. Хорні класичного психоаналізу. Аналіз відмінності між поглядами К. Хорні та З. Фрейда. Роль культури у формуванні особистості. Дитинство та значення ранніх міжособистісних відносин. Значення дитячого досвіду, насамперед взаємин із батьками та іншими значущими дорослими. Аналіз ролі прийняття, турботи, стабільності, передбачуваності та емоційної підтримки у формуванні почуття безпеки. Базова тривога як переживання дитиною небезпеки, безпорадності, самотності або недостатньої захищеності у світі. Аналіз ролі сімейного середовища у виникненні такого переживання та способи, за допомогою яких людина намагається його зменшити. Базова ворожість і її взаємозв'язок із базовою тривогою. Поняття базової ворожості як можливого емоційного реагування дитини на досвід недостатньої турботи, відкидання або несправедливого ставлення. Потреба в безпеці та прихильності. Невротичні потреби як стійкі способи отримання безпеки та зменшення тривоги, які стають надмірними, ригідними або суперечать реальним потребам особистості. Внутрішній конфлікт і суперечливі стратегії поведінки. Ідеалізований образ себе. Реальне Я та ідеалізоване Я. Психологічно здорова особистість у теорії К. Хорні. Соціокультурна теорія К. Хорні та психологічне консультування. Значення та критика теорії К. Хорні

Тема 5 Гуманістична теорія Е.Фромма. Передумови виникнення гуманістичної теорії Е. Фромма: історичні та соціокультурні передумови формування поглядів Еріха Фромма, його зв'язок із психоаналітичною традицією та поступовий перехід до гуманістичного й соціокультурного розуміння особистості. Аналіз прагнення Фромма пояснити поведінку людини не лише через внутрішні потяги, а й через соціальні умови, культуру, характер суспільства та потребу людини у свободі, безпеці, любові та

самореалізації. Предмет і основні положення гуманістичної концепції Е. Фромма. Відмінність поглядів Е. Фромма від класичного психоаналізу. Екзистенційна ситуація людини – становище людини як істоти, яка усвідомлює власну окремість, обмеженість життя та необхідність самостійно визначати спосіб свого існування. Дихотомії людського існування: фундаментальні суперечності людського життя, які не можуть бути повністю усунені: життя і смерть, залежність і незалежність, індивідуальність і належність до інших, свобода і потреба в безпеці. Потреба у зв'язку з іншими людьми: значення міжособистісних зв'язків для психологічного розвитку. Потреба у трансценденції: розгляд прагнення людини виходити за межі пасивного існування та бути творцем власного життя. Потреба в укоріненості. Потреба в ідентичності: розгляд прагнення людини усвідомлювати власну неповторність, відповідати на запитання «Хто я?» та відчувати безперервність власного існування. Потреба в орієнтації та системі цінностей. Свобода як центральна проблема особистості. Суперечливий характер свободи. «Втеча від свободи». Авторитаризм як механізм втечі від свободи. Деструктивність як форма подолання безсилля. Автоматичний конформізм. Продуктивна та непродуктивна орієнтації особистості. Любов у гуманістичній концепції Е. Фромма.

Тема 6. ЕГО-психологія Е. Еріксона. Передумови виникнення его-психології Е. Еріксона: теоретичні передумови формування концепції Еріка Еріксона, її зв'язок із психоаналізом З. Фрейда та подальше розширення психоаналітичного розуміння особистості. Аналіз зміщення акценту від переважно внутрішньопсихічних конфліктів і психосексуального розвитку до ролі Его, соціального середовища, культури, міжособистісних відносин та життєвого циклу людини. Предмет і основні положення его-психології. Розуміння особистості як такої, що формується протягом усього життя в процесі взаємодії індивідуальних можливостей і соціального середовища. Его як центральна структура особистості. Принцип епігенетичного розвитку Е. Еріксона, відповідно до якого розвиток особистості відбувається послідовно, а кожний етап має власне центральне психосоціальне завдання. Психосоціальний підхід до розвитку особистості: взаємодія психологічних і соціальних чинників розвитку. Поняття психосоціальної кризи як важливого переходу, під час якого людина стикається з новими вимогами та необхідністю розв'язати певне психологічне й соціальне завдання. Позитивний і негативний полюси психосоціальних криз. Аналіз стадій через взаємодію двох протилежних тенденцій (довіра – недовіра, автономія – сором і сумнів, ініціатива – провина). Поняття его-ідентичності. Криза ідентичності. Ідентичність і соціальні ролі. Значення теорії Е. Еріксона для психології розвитку. Критика теорії Е. Еріксона.

Тема 7. Гуманістична теорія особистості А. Маслоу. Передумови виникнення гуманістичної теорії А. Маслоу. Предмет і основні положення теорії. Цілісний підхід до особистості. Потреба як центральна категорія теорії як стан внутрішньої необхідності, який спонукає людину до певної активності. Ієрархія потреб А. Маслоу (фізіологічні потреби; потреба в безпеці; потреби в любові, приналежності та стосунках; потреби у повазі та визнанні; потреба в самоактуалізації). Самоактуалізація як прагнення людини максимально реалізувати власні можливості, здібності, творчий потенціал і внутрішні ресурси. Дефіцитарні та буттєві потреби. Мотивація дефіциту і мотивація розвитку. Мотивація як така, що переходить від задоволення базових потреб до пошуку можливостей для особистісного зростання. Самоактуалізована особистість. Творчість у теорії Маслоу як важлива характеристика особистісного розвитку. Пікові переживання як інтенсивні моменти глибокого переживання значущості, цілісності, захоплення або єдності зі світом. Цінності самоактуалізації. Пізнання та потреба в розумінні. Психологічне здоров'я та особистісний розвиток. Особистість і свобода вибору. Особистість і соціальне середовище. Гуманістичний погляд на мотивацію. Практичне значення теорії Маслоу. Значення теорії А. Маслоу для психології особистості.

Тема 8. Феноменологічна теорія К.Роджерса. К. Роджерс як представник гуманістичної психології. Основні положення теорії К. Роджерса. Поняття організму в теорії

Роджерса. Тенденція актуалізації як керуючий мотив, природна тенденція організму підтримувати себе, розвиватися, диференціювати власні можливості та реалізовувати потенціал. Тенденція актуалізації та самозбереження. Феноменологічне поле як суб'єктивний світ людини, тобто те, як саме вона переживає та сприймає себе, інших людей і ситуацію. Виникнення «Я», формування усвідомлення: «я існую»; «це мої переживання»; «це мої якості»; «це мої стосунки»; «це мої можливості»; «це те, ким я хочу бути». Поняття «Я-концепції» як організована система уявлень людини про саму себе, свої якості, можливості, цінності, стосунки та власне місце у світі. Структура «Я-концепції». Реальне та ідеальне «Я». Конгруентність як відповідність між різними аспектами досвіду людини — тим, що вона переживає, усвідомлює, виражає та тим, як уявляє себе. Неконгруентність як переживання людини, що суперечить її уявленню про себе або вона не може прийняти певний досвід як частину себе. Безумовне позитивне прийняття. Потреба у позитивному ставленні до себе. Розвиток «Я-концепції». «Я-концепція» та соціальне оточення. Організмичний процес оцінювання. Внутрішній та зовнішній локус оцінювання. Екзистенційний спосіб життя. Відчуття свободи. Основні характеристики повноцінно функціонуючої людини. Значення теорії Роджерса для психологічного консультування.

Тема 9. Теорія оперантного навчіння Б.Ф.Скіннера. Ф. Скіннер та місце теорії оперантного навчіння в психології. Основні положення біхевіоризму Скіннера: поведінка формується та змінюється під впливом середовища; наслідки поведінки впливають на її подальшу частоту; поведінку можна досліджувати через спостереження; навчання відбувається в процесі взаємодії організму із середовищем; складні форми поведінки можуть формуватися поступово; підкріплення є важливим механізмом навчіння. Поняття навчіння як процес, у результаті якого досвід взаємодії із середовищем призводить до відносно стійких змін поведінки. Респондентна та оперантна поведінка. Підкріплення як центральний механізм навчіння та наслідок поведінки, який підвищує ймовірність її повторення. Позитивне підкріплення. Негативне підкріплення. Покарання в теорії оперантного навчіння як наслідок, який зменшує ймовірність повторення певної поведінки. Відмінність між підкріпленням і покаранням. Формування поведінки. Постійне та переривчасте підкріплення. Згасання поведінки. Трикомпонентна модель поведінкового аналізу. Обмеження та критика теорії.

Тема 10. Теорія соціального навчіння Дж.Роттера. Дж. Роттер та місце його теорії в психології особистості. Теорія соціального навчіння Роттера як спроба пояснити поведінку людини не лише через зовнішні стимули та підкріплення, а й через те, як сама людина сприймає ситуацію, чого вона очікує від власної поведінки та наскільки цінним для неї є певний результат. Соціальний характер навчіння. Поведінка як результат взаємодії особистості та ситуації. Основні поняття теорії: поведінковий потенціал; очікування; цінність підкріплення; психологічна ситуація; локус контролю; узагальнені очікування; підкріплення; свобода руху; потреба. Поведінковий потенціал як ймовірність того, що людина здійснить певну поведінку у конкретній ситуації. Очікування. Специфічні та узагальнені очікування. Цінність підкріплення як суб'єктивна значущість певного результату для людини. Взаємодія очікування та цінності підкріплення. Психологічна ситуація. Підкріплення як результат поведінки, який впливає на ймовірність її повторення. Потреби в теорії Роттера. Свобода руху як очікування людини щодо того, наскільки певна поведінка дозволить їй задовольнити потребу. Локус контролю. Соціальне середовище та розвиток особистості. Особистість як система очікувань. Взаємодія особистості та ситуації. Узагальнені очікування та індивідуальні відмінності. Теорія Роттера та проблема навчіння.

Тема 11. Теорія об'єктних стосунків. Основна ідея теорії об'єктних стосунків. Внутрішні репрезентації стосунків. Від теорії об'єктних стосунків до теорії прив'язаності Джона Боулбі та формування теорії прив'язаності. Прив'язаність як стійкий емоційний зв'язок людини з іншою значущою людиною, яка забезпечує прагнення підтримувати близькість і шукати захист у ситуаціях небезпеки, стресу або дискомфорту. Біологічна основа прив'язаності. «Безпечна база», «безпечна гавань». Прив'язаність і дослідницька

активність. Внутрішні робочі моделі. Внутрішня модель себе. Внутрішня модель інших. Внутрішні робочі моделі як основа подальших стосунків. Етапи розвитку прив'язаності. Типи прив'язаностей: надійна, уникаюча прив'язаність, мбівалентна / резистентна, дезорганізована. Прив'язаність і розвиток емоційної регуляції. Прив'язаність і автономія. Передача моделей прив'язаності між поколіннями. Значення теорії прив'язаності для психолога.

Тема 12. Структура особистості. Загальне поняття рівня особистісної організації. Основні рівні (Отто Кернберг): невротичний рівень особистісної організації; межовий (borderline) рівень особистісної організації; психотичний рівень особистісної організації. Критерії розмежування: інтегрованість ідентичності; характер і зрілість психологічних захистів; здатність перевіряти реальність; якість внутрішніх і міжособистісних об'єктних відносин; рівень інтеграції позитивних і негативних уявлень про себе та інших; особливості регуляції агресії та афектів; рівень морального функціонування. Структура особистості невротичного рівня: достатньо висока інтегрованість особистості, стабільна ідентичність, збережена здатність розрізняти внутрішню та зовнішню реальність і переважання більш зрілих психологічних захистів. Інтегрованість ідентичності на невротичному рівні. Сприйняття себе та інших. Захисні механізми на невротичному рівні: витіснення; інтелектуалізація; раціоналізація; реактивне утворення; ізоляція афекту; заміщення; сублімація. Внутрішні конфлікти на невротичному рівні між: власними прагненнями; потребою в схваленні; страхом втрати підтримки; особистими цінностями. Межовий рівень особистісної організації – проміжне положення між невротичним та психотичним рівнями в класичній моделі Кернберга. Центральна характеристика – недостатня інтеграція ідентичності, або дифузія ідентичності, при тому що здатність до перевірки реальності загалом залишається збереженою, особливо поза станами сильного стресу. Дифузія ідентичності. Поляризоване сприйняття себе та інших. Психологічні захисти межового рівня: розщеплення; проєкція; проєктивна ідентифікація; примітивна ідеалізація; знецінення; заперечення; всемогутність. Перевірка реальності на межовому рівні. Емоційна регуляція. Міжособистісні відносини. Межовий рівень і моральне функціонування. Структура особистості психотичного рівня як найбільш глибоке порушення інтеграції особистості. Аналіз труднощів з: усвідомленням власного «Я»; розмежуванням себе та інших; формуванням стабільного образу себе; інтеграцією суперечливих переживань; усвідомленням власних психічних станів. Порушення межі між внутрішнім і зовнішнім світом. Захисні механізми психотичного рівня: розщеплення; примітивне заперечення; проєкція; проєктивна ідентифікація; всемогутність; примітивна ідеалізація; знецінення. Об'єктні відносини. Афективна регуляція. Відмінність трьох рівнів за основними критеріями: ідентичність, образ себе, образ інших, перевірка реальності, захисти, емоційна регуляція, міжособистісні відносини, сприйняття себе та інших, здатність до саморефлексії. Рівень особистісної організації та поведінка.

Тема 13. Типи організації характерів. Антисоціальна (соціопатична) особистість. Нарцистична особистість. Істеричні особистості. Депресивні особистості. Маніакальні особистості. Шизоїдна особистість. Параноїдна особистість. Обсесивно-компульсивні особистості.

ОК «Групова психотерапія та психокорекція»

Тема 1. Актуальні питання групової психотерапії та психокорекції. Група як предмет і об'єкт психологічної теорії та практики. Специфіка групової форми психокорекції. Завдання групової психокорекції. Види психокорекційних груп. Історія розвитку групових методів психокорекції. Теорія «тваринного магнетизму» Ф. Месмера. Групова психотерапія і гіпноз. Соціально-психологічні аспекти групових методів. Групові методи в психоаналізі та інших психологічних школах. Сучасні групові методи та розвиток самосвідомості. Переваги групової форми роботи. Показання та застереження до групової психокорекції. Етичні

проблеми в контексті психокорекційних груп.

Тема 2. Особливості формування психокорекційної групи. Особливості формування психокорекційної групи: принципи, віковий і статевий склад групи, професійний склад, розмір групи, періодичність і тривалість зустрічей. Основні принципи роботи групи. Норми групи. Вимоги до групи. Внутрішньогрупова етика. Учасники групи, їх мета та ролі. Підготовка до групової корекції. Робота з очікуваннями учасників. Зворотній зв'язок у групі.

Тема 3. Особливості психокорекційної групи. Психологія психокорекційної групи. Ознаки, характерні для психокорекційних груп. Груповий процес (етапи розвитку групи). Згуртованість і напруженість у групі. Проблема лідерства. Основні механізми корекційного впливу. Фактори, що впливають на ефективність психокорекційної роботи. Оцінка результативності групової роботи.

Тема 4. Керівництво психокорекційною групою. Керівництво групою. Функції ведучого. Предмет роботи ведучого. Стиль ведення групи. Ко-тренерство. Манера поведінки ведучого на початку тренінгу. Технічний супровід ведучого для створення атмосфери довіри. Мова як засіб впливу і передачі інформації. Невербальна комунікація. Комунікативна конгруентність. Прийоми активізації та управління увагою. Практика використання питань. Техніки активного слухання. Принципи надання психологічної допомоги. Конфіденційність: її умови та випадки руйнування. Вимоги, що висувуються до психолога, який здійснює психокорекційні заходи. Основні компоненти професійної готовності до корекційної діяльності. Проблеми підготовки ведучих.

Тема 5. Проблеми, що виникають у груповій психологічній роботі. Страх ведучого перед групою. Втома ведучого від групи. Примусово організована група. Передчасна термінація окремих учасників. Регулярні запізнення учасників. Відмова учасників групи від повноцінної участі у тренінгу. Поява в групі «цапа відбувайла». Присутність на тренінгу людей з яскраво вираженою акцентуацією характеру. Нестандартні та кризові ситуації під час тренінгу. Суперечки в групі. Невдачі в групі. Складні учасники тренінгової групи. Перенесення: його розуміння «межі» взаємин, порушення «кордонів», еротизоване перенесення. Інтимні стосунки з клієнтом: еротизоване контрперенесення і його наслідки. Залежність: поняття про «позитивну» і «негативну» залежності. Дотики до клієнта: випадки їх застосування та утримання від них. Двоїсті («множинні ролі») взаємини з клієнтом: поняття, наслідки, можливості їх уникнення.

Тема 6. Організація групового психологічного тренінгу. Процесуально-організаційні аспекти групового тренінгу. Етапи побудови змістової роботи в тренінгу. Підготовка тренінгу. Форми організації тренінгових занять. Організаційні умови. Матеріально-технічне забезпечення. Використання відеозйомки. Використання музики. Режим роботи. Інструкції у вправах. Завершення процедур. Обговорення. Паузи.

Тема 7. Можливості пропрацювання в груповому процесі особистості досвіду учасників. Методи роботи з «випадковими» подіями, що мали місце в минулому. Метод концентрації присутності. Метод групової рефлексії. Метод побудови диспозицій. Тренінгові методи роботи з конструктивними подіями. Метод символічного самовираження. Метод групового вирішення проблем. Метод операціоналізації.

Тема 8. Допоміжні методи групового психологічного тренінгу. Діагностичні процедури. Інформування. Надання інформації. Саморозкриття тренера. Інтерпретація. Конфронтація. Психодраматичні прийоми. Метод фіксованих ролей. Дебрифінг. Мозковий штурм. Аналіз ситуацій. Ритуали в групі. Домашнє завдання. Завершення тренінгу.

Тема 9. Технологія складання психологічного тренінгу. Планування програми тренінгу. Структура тренінгового заняття. Особливості підбору вправ. Роздатковий матеріал. Каркас сценарію. Зміст сценарію. Приклад розробки сценарію. Оформлення програми психологічного тренінгу. Види корекційних програм. Принципи побудови корекційних програм. Основні вимоги до складання психокорекційної програми.

ОК «Психологічний практикум з індивідуального консультування особистості»

Тема 1. Актуальні тенденції психологічного консультування. Механізми психологічного впливу в консультативній роботі: встановлення психологічного контакту, довіри та робочого альянсу; активного слухання; емпатія; рефлексія; вербалізація та прояснення проблеми; інтерпретація; конфронтація; підтримка; переконання; навчання; стимулювання самостійного пошуку клієнтом рішень. Значення особистості консультанта, його професійної позиції, комунікативної компетентності та характеру взаємодії з клієнтом у досягненні консультативних змін. Моделі консультативної допомоги. Професійна позиція консультанта. Етичні аспекти консультативної діяльності: принципи конфіденційності, добровільності, поваги до гідності та автономії клієнта, професійної компетентності, відповідальності, недискримінації, інформованої згоди, дотримання професійних меж і запобігання конфлікту інтересів. Аналіз етичних дилем, пов'язаних з подвійними стосунками, порушенням конфіденційності, подарунками, особистими межами, професійними контактами в соціальних мережах, онлайн-консультуванням та ситуаціями, коли інтереси клієнта можуть суперечити іншим професійним або правовим вимогам.

Тема 2. Сучасні настанови психологічного консультування. Особистість клієнта, як інструмент впливу, індивідуально-психологічні особливості, система потреб, мотивів, цінностей, установок, переконань, емоційних реакцій та способів поведінки. Вплив життєвого досвіду, соціального оточення, сімейних і міжособистісних взаємин на формування проблеми, з якою людина звертається по психологічну допомогу. Особистість психолога-консультанта як один із ключових інструментів професійної діяльності. Вплив особистісних характеристик консультанта на формування довіри, психологічного контакту та консультативного альянсу. Професійно важливі якості психолога: емпатія, автентичність, толерантність, емоційна стабільність, рефлексивність, уважність, комунікативна компетентність, здатність до безоцінкового прийняття, відповідальність та повага до автономії клієнта. Поняття професійної самосвідомості консультанта, його здатності усвідомлювати власні цінності, установки, переконання, стереотипи та емоційні реакції. Проблема перенесення власного життєвого досвіду на клієнта та ризик нав'язування йому особистих поглядів. Саморегуляція консультанта: уміння розпізнавати та контролювати власні емоційні реакції, зберігати професійну позицію у складних консультативних ситуаціях, витримувати невизначеність і не поспішати з готовими рішеннями. Консультативні взаємини: правило трьох. Принципи надання психологічної допомоги особистості. Система основних принципів професійної психологічної допомоги, які визначають зміст, межі та характер взаємодії психолога з клієнтом. Межі психологічної допомоги, необхідність перенаправлення клієнта до іншого спеціаліста у випадках, що виходять за межі компетентності консультанта, а також значення супервізії у складних випадках.

Тема 3. Актуальні питання організації консультативної взаємодії. Структура консультації. Початок консультативної взаємодії. Термінологічна «кухня» консультування. Дослідження проблеми: збір інформації: напрями первинної діагностики: визначення актуального психологічного стану; виявлення емоційних, когнітивних і поведінкових проявів проблеми; визначення ситуацій, у яких проблема виникає або посилюється; виявлення факторів, що підтримують проблему; аналіз способів реагування клієнта; визначення внутрішніх і зовнішніх ресурсів; встановлення потенційних факторів ризику; визначення потреби в додатковому обстеженні або залученні іншого фахівця. Первинна діагностика проблеми. Ідентифікація проблеми – перехід від опису ситуації клієнта до визначення психологічного змісту проблеми. Постановка та розв'язання терапевтичного завдання. Результативність консультативної роботи.

Тема 4. Налагодження ефективного контакту психолога з клієнтом. Поняття про рапорт як стан психологічного контакту та взаємної налаштованості консультанта і клієнта, що створює основу для продуктивної консультативної взаємодії; аналіз значення довіри,

психологічної безпеки, взаєморозуміння та прийняття у встановленні рапорту. Вербальні та невербальні компоненти рапорту: темп і гучність мовлення, інтонація, паузи, характер формулювань, міміка, жести, поза, дистанція та загальна манера взаємодії. Підстройка як спосіб адаптації консультанта до особливостей комунікації клієнта, що допомагає створити комфортні умови для взаємодії: фокус уваги та калібрування. Калібрування як уважне спостереження за індивідуальними особливостями поведінки клієнта та змінами його стану в процесі спілкування, що має наступні параметри: темп і ритм мовлення; гучність і тон голосу; паузи; міміка; жести; поза; напрям і характер погляду; загальна рухова активність; зміни емоційного вираження. Сутність підстройки. Відмінність між професійною підстройкою та механічним копіюванням поведінки клієнта. Робота з сенсорними модальностями. Нетестова діагностика: поняття про психологічні ключі. Розглядається значення гнучкості консультанта: психолог має змінювати спосіб комунікації залежно від ситуації, але водночас зберігати власну професійну позицію та межі.

Тема 5. Консультативне інтерв'ю. Техніки прояснення інформації: рефлексивне слухання, заохочення мовлення. Значення активного та рефлексивного слухання як основи встановлення продуктивної консультативної взаємодії. Способи демонстрації психологом уваги до висловлювань клієнта: вербальні та невербальні сигнали, короткі репліки підтримки, паузи, перефразування, резюмування. Прийоми заохочення мовлення, які допомагають клієнтові продовжувати розповідь і самостійно розкривати значущі аспекти проблеми. Послідовність уточнення інформації: факт → ситуація → сприйняття клієнта → переживання → значення ситуації → наслідки для поведінки. Вивчення невербальних проявів, зокрема зміни міміки, інтонації, пози, жестів та загальної поведінкової активності. Сутність відображення почуттів як консультативної мікронавички, за допомогою якої психолог вербалізує передбачуваний емоційний стан клієнта. Труднощі розпізнавання складних, суперечливих або змішаних емоцій. Техніка спрямування уваги клієнта на найбільш психологічно значущий аспект його розповіді. Фокусування на актуальних почуттях, думках, потребах, міжособистісних взаєминах, поведінці або значенні проблемної ситуації. Аналіз ролі психолога у визначенні центральної теми консультації без позбавлення клієнта можливості самостійно визначати пріоритети. Вивчення відмінності між емпатійним розумінням, співчуттям, жалем, порадою та заспокоєнням. Вивчення взаємозв'язку між подією, її інтерпретацією, емоційною реакцією та поведінкою клієнта. Вивчення можливості комбінування кількох мікронавичок в одній консультативній відповіді.

Тема 6. Емоційні реакції клієнта на консультації. Мова тілесного симптому, взаємозв'язок психологічного стану людини з особливостями її тілесного самовідчуття та переживання. Аналіз можливості використання клієнтом тілесних відчуттів як додаткового джерела інформації про його емоційний досвід, напруження, потреби та ставлення до проблемної ситуації. Активізація несвідомих процесів, роль асоціацій, спонтанних образів, повторюваних тем, метафор, фантазій, сновидінь та емоційних реакцій у процесі самопізнання. Робота з образом і символом, значення образів і символів як засобів вираження складного або важко вербалізованого внутрішнього досвіду. Використання метафор, малюнків, уявних образів, казкових сюжетів, предметів-символів та інших проєктивно-творчих засобів у консультативній роботі. Трансформація емоційних реакцій. Розгляд послідовність: ситуація → сприйняття → емоційна реакція → тілесні відчуття → думки → поведінка → можливі альтернативи. Усвідомлення проблеми клієнтом. Акіологія консультування. Консультативний діалог як засіб поступового дослідження проблеми без передчасного нав'язування пояснень.

Тема 7. Засоби впливу на клієнта. Терапевтичний аспект консультування. Техніки зв'язування як способи поєднання окремих елементів розповіді клієнта в цілісну систему: фактів, думок, почуттів, поведінки, життєвого контексту та особистісних значень. Використання психологом перефразування, узагальнення, резюмування та встановлення зв'язків між різними висловлюваннями клієнта. Неконгруентність як невідповідність між різними компонентами досвіду людини — словами, емоціями, тілесними реакціями,

поведінкою, потребами або заявленими намірами. Аналіз способів делікатного звернення уваги клієнта на невідповідність без звинувачення чи дискредитації його позиції. Зворотний зв'язок як засіб допомоги клієнтові в усвідомленні власних способів мислення, емоційного реагування та поведінки. Формули зворотного зв'язку на основі спостереження: «Я почув..., помітив..., мені здається..., як це звучить для вас?». Інтерпретація як консультативний прийом, за допомогою якого психолог пропонує клієнтові можливе пояснення взаємозв'язків між його думками, почуттями, мотивами, поведінкою та життєвими ситуаціями. Конфронтація як професійне звернення уваги клієнта на суперечності, невідповідності або уникнення певного аспекту проблеми. Робота з опором як можливий прояв труднощів клієнта у прийнятті певної інформації, зміні звичних способів поведінки або зверненні до емоційно значущого матеріалу. Навіювання як основа інтервенції. Психологічна інформація як чинник впливу. Взаємозв'язок консультативних технік та професійної етики.

Тема 8. Техніки трансформації. Інсайт як усвідомлення клієнтом раніше неочевидного зв'язку між власними думками, почуттями, потребами, мотивами, поведінкою та життєвими ситуаціями. Умови, що сприяють виникненню інсайту: безпечна атмосфера, рефлексія, уточнення, фокусування, зіставлення різних аспектів досвіду, виявлення суперечностей. Маєвтика як спосіб допомоги людині у самостійному пошуку відповіді через систему продуманих запитань; сократичний діалог. Значення відкритих запитань: «Що змушує вас так думати?», «Які є докази цього переконання?», «Чи можливе інше пояснення?», «Що зміниться, якщо подивитися на ситуацію інакше?». Віддзеркалення як спосіб повернення клієнтові його власного змісту, емоцій та способів сприйняття ситуації. Вивчення формулювань: «Я правильно розумію, що...», «Схоже, для вас це означає...», «Коли ви про це говорите, я чую багато...». Директиви як форма консультативного впливу, за якої психолог пропонує клієнтові певний спосіб дії, поведінковий експеримент, завдання або напрям подальшої роботи. Співвідношення директивних і недирективних способів консультування. Переформування, або рефреймінг як зміна ракурсу сприйняття ситуації, її значення або способу інтерпретації без заперечення самого досвіду клієнта; аналіз можливості переосмислення проблемної ситуації через пошук іншого контексту, значення, функції або перспективи; вивчення різних форм рефреймінгу: зміна контексту, зміна значення, пошук альтернативного пояснення, переоцінка попереднього досвіду. Актуалізація ресурсів людини. Арсенал психотехнологій та еклектизм як свобода вибору та сукупність методів, технік і психотехнологій, які можуть використовуватися залежно від запиту, особливостей клієнта та етапу консультативного процесу. Психологічне консультування як крок до себе. Аналіз шляху клієнта від зовнішнього опису проблеми до усвідомлення власного внеску в ситуацію, виявлення ресурсів та формування особистісно значущих рішень. Вивчення ролі консультанта як професійного партнера, який створює умови для самодослідження, але не проживає процес змін замість клієнта.

Тема 9. Перенесення і контрперенесення у психологічному консультуванні. Сутність перенесення як процесу, у якому клієнт може сприймати психолога крізь призму попереднього досвіду значущих стосунків, минулих взаємодій, очікувань, установок і способів побудови контакту. Можливі прояви перенесення: надмірна потреба в схваленні, страх осуду, недовіра, очікування постійної підтримки, ідеалізація або, навпаки, надмірна критичність до психолога. Форми прояву перенесення у консультативному процесі. Позитивні та негативні емоційні реакції, залежність, ідеалізація, недовіра, уникнення, прагнення отримати схвалення або особливе ставлення. Контрперенесення як сукупність емоційних реакцій психолога, які виникають у процесі взаємодії з клієнтом і можуть бути пов'язані як із самим клієнтом та особливостями взаємодії, так і з особистим досвідом консультанта. Розгляд реакцій надмірної симпатії, роздратування, бажання врятувати клієнта, надмірної опіки, нетерпіння, дистанціювання або прагнення довести власну професійну компетентність. Правила консультування для психологів-початківців. Система базових професійних правил, які допомагають початківцеві організувати безпечну та етичну консультативну взаємодію. Супервізія та саморефлексія як засоби професійної безпеки.

Тема 10. Фахова підготовка психолога-консультанта в сучасних умовах. Професійна підготовка психолога-консультанта: зміст, структура та основні етапи професійної підготовки психолога-консультанта. Аналіз значення фундаментальної психологічної освіти, засвоєння теоретичних знань, формування практичних консультативних навичок, професійної етики та здатності працювати в межах власної компетентності. Підвищення професійної кваліфікації психолога-консультанта. Вивчення системи професійних компетентностей, необхідних для здійснення консультативної діяльності. Аналіз здатності психолога оцінювати межі власної професійної компетентності, своєчасно звертатися за супервізійною підтримкою та перенаправляти клієнта до іншого фахівця, якщо ситуація виходить за межі його професійних можливостей. Безперервний професійний розвиток як постійний процес навчання та вдосконалення професійних компетентностей. Аналіз форм професійного розвитку: тематичне навчання, курси підвищення кваліфікації, тренінги, семінари, конференції, професійні практикуми, супервізія, інтервізія, самостійне опрацювання наукової літератури та ознайомлення з сучасними професійними стандартами. Супервізія як невід'ємна частина професійної діяльності психолога-консультанта, форма професійної підтримки та аналізу практичної роботи психолога. Рівні та форми супервізії. Структура супервізійної роботи: підготовчий, основний і завершальний. Вивчення Закону України № 4223-IX «Про систему охорони психічного здоров'я в Україні». Аналіз структури та основних положень Закону України від 15 січня 2025 року № 4223-IX, який визначає правові, організаційні, економічні та соціальні засади системи охорони психічного здоров'я в Україні. Опрацювання статей. Практичне значення законодавчого регулювання професійної діяльності психолога. Розгляд значення нормативно-правової грамотності для майбутнього психолога.

ОК «Психологія травми»

Тема 1. Психічна травма як причина життєвої кризи. Поняття катастрофи та надзвичайної ситуації як події або сукупності подій, що порушують звичне функціонування людини, сім'ї, громади чи суспільства та можуть створювати загрозу життю, здоров'ю, безпеці й соціальному благополуччю. Аналіз природних, техногенних, соціальних, воєнних та гуманітарних надзвичайних ситуацій. Типові психологічні реакції на надзвичайні події: страх, тривога, розгубленість, шок, порушення сну, труднощі концентрації, дратівливість, відчуття безпорадності, смуток та інші прояви гострого психологічного дистресу. Вплив надзвичайних подій на емоційну, когнітивну, поведінкову, соматичну та соціальну сфери особистості. Аналіз короточасних та відтермінованих реакцій: гострий стрес, тривожність, порушення сну, труднощі концентрації, переживання втрати, соціальна ізоляція, зміни поведінки. Поняття психологічної травми як наслідок ситуації, що перевищує або суттєво навантажує звичайні можливості людини щодо адаптації. Відмінність між травматичною подією, травматичним досвідом, психологічним дистресом і психічним розладом. Аналіз війни як особливо складного та тривалого джерела психосоціального стресу, яке може поєднувати загрозу життю, втрату близьких, вимушене переміщення, руйнування житла, порушення звичних соціальних зв'язків, невизначеність майбутнього, тривале перебування в небезпечному середовищі та інші стресори. Розгляд накопичувального характеру воєнного стресу. Основні психологічні чинники воєнної травматизації: безпосередня загроза життю, втрата безпеки, загибель або розлука з близькими, вимушене переміщення, втрата житла та звичного способу життя, тривала невизначеність, переживання насильства та свідчення травматичних подій. Аналіз впливу тривалого стресу на емоційну регуляцію, когнітивні процеси, поведінку та міжособистісні відносини. Фактори ризику та фактори захисту: соціальна підтримка, доступ до допомоги, відновлення передбачуваності повсякденного життя, наявність значущих стосунків та можливість отримувати достовірну інформацію. Гострі та відтерміновані реакції на травматичні події. Зміна емоційного стану, поведінки, сну, концентрації уваги, відчуття безпеки та міжособистісної взаємодії. Посттравматичний

стресовий розлад як один із можливих, але не неминучих наслідків травматичного досвіду. Різниця між тимчасовими реакціями на стрес і станами, які потребують професійної діагностики та спеціалізованої допомоги. Принципи психологічної першої допомоги: людяність, підтримка, повага до гідності тощо. Аналіз професійної позиції психолога в кризовій ситуації: забезпечення психологічної безпеки, уважне слухання, підтримка контакту, допомога у відновленні відчуття контролю, виявлення актуальних потреб та за необхідності перенаправлення до спеціалізованої допомоги. Насильство як поведінка або дія, що завдає або створює загрозу завдання фізичної, психологічної, сексуальної чи іншої шкоди людині та порушує її права, гідність і безпеку. Аналіз психологічного впливу насильства: страх, сором, провина, безпорадність, зниження довіри до інших, труднощі встановлення особистих меж, порушення самооцінки та відчуття безпеки. Основні види насильства.

Тема 2. Психологія стресу. Поняття стресу як психофізіологічного стану, що виникає у відповідь на вимоги або обставини, які людина сприймає як значущі, складні, загрозливі або такі, що перевищують її актуальні можливості адаптації. Стрес є природна реакція людини на виклики та необхідність пристосування до змін. Аналіз співвідношення понять «стресор», «стресова реакція», «стресовий стан» та «подолання стресу». Основні компоненти стресового процесу. Традиційне розмежування еустресу та дистресу. Концепція загального адаптаційного синдрому Ганса Сельє як одна з класичних моделей розуміння фізіологічної відповіді організму на тривалий стрес. Підходи до пояснення стресу: фізіологічний, психологічний, когнітивний, транзакційний та психосоціальний.. Когнітивна оцінка та індивідуальні відмінності у переживанні стресу. Порівняння конструктивних та неконструктивних способів оцінювання складної ситуації. Основні групи проявів стресу. Аналіз накопичувального ефекту численних стресорів. Поняття фрустрації як стану, що виникає у ситуації перешкоди на шляху до значущої для людини мети або задоволення актуальної потреби. Аналіз компонентів фрустраційної ситуації: потреба → мета → перешкода → неможливість або утруднення досягнення → емоційна реакція → спосіб подолання. Типові емоційні реакції на фрустрацію: розчарування, гнів, тривога, образа, безпорадність. Феномен повсякденних неприємностей (daily hassles). Механізм кумулятивного стресу, Роль психолога-консультанта у допомозі клієнтові в усвідомленні стресорів, власної оцінки ситуації, емоційних реакцій, ресурсів та способів подолання.

Тема 3. Типологія стресових розладів. Гострий стрес як реакція психіки й організму на раптову, значущу, складну або потенційно травматичну подію. Аналіз основних характеристик гострого стресу: раптовість, висока інтенсивність переживання, мобілізація ресурсів, обмеженість у часі та залежність від суб'єктивного сприйняття події. Групи проявів гострого стресу: емоційні прояви: страх, тривога, розгубленість, дратівливість, смуток, відчуття безпорадності або емоційне оніміння; когнітивні прояви: труднощі концентрації, нав'язливе повернення думками до події, порушення пам'яті, труднощі прийняття рішень; фізіологічні прояви: прискорене серцебиття, зміни дихання, м'язове напруження, порушення сну, підвищена втомлюваність; поведінкові прояви: прагнення уникати нагадувань про подію, соціальне відсторонення, зміна звичної активності, підвищена настороженість. Хронічний стрес як стан тривалого або повторюваного психофізіологічного напруження, за якого людина тривалий час перебуває під впливом значущих стресорів або не має достатніх можливостей для відновлення. Аналіз ситуацій, які можуть підтримувати хронічний стрес. Взаємозв'язок гострого і хронічного стресу. Аналіз накопичувального характеру стресу: Поняття посттравматичного стресового розладу (ПТСР) як психічного стану, який може розвинути після переживання або свідчення надзвичайно загрозливої чи жахливої події або серії таких подій. Відмінність між травматичним досвідом і ПТСР. Основні симптоматичні прояви ПТСР. Аналіз ключових груп прояву. Часова динаміка посттравматичних реакцій. Фактори ризику та фактори психологічного захисту. Війна як джерело тривалого травматичного стресу. Аналіз війни як особливого середовища, у якому можуть поєднуватися численні та повторювані стресори: загроза безпеці, вимушене переміщення, втрата близьких, руйнування звичного способу життя, невизначеність, насильство,

економічні та соціальні труднощі. Вивчення кумулятивного характеру воєнного стресу. Поняття бойової психічної травми. Особливості психологічних реакцій військовослужбовців на бойовий стрес. Психологічна допомога при травматичному та бойовому стресі.

Тема 4. Механізми психологічного захисту особистості та збереження здоров'я.

Поняття психологічного захисту як сукупність психічних процесів і способів реагування, за допомогою яких людина зменшує переживання тривоги, внутрішнього конфлікту, страху, напруження або інших психологічно складних станів. Аналіз співвідношення понять «психологічний захист», «копінг» і «подолання стресу». Передумови виникнення психологічного захисту. Вивчення ситуацій, які можуть активізувати захисні процеси: внутрішні суперечності, загроза самооцінці, фрустрація потреб, переживання провини, страху чи сорому, міжособистісні конфлікти, значущі втрати, невизначеність, стресові події. Розгляд загальної схеми функціонування захисту: психологічна загроза → тривога або внутрішнє напруження → активізація захисного процесу → зниження суб'єктивного дискомфорту → тимчасове відновлення психологічної рівноваги. Основні характеристики психологічних захистів. Механізми психологічного захисту. Заперечення та витіснення як способи зниження психологічного напруження. Аналіз механізмів заперечення та витіснення, які можуть зменшувати безпосереднє зіткнення людини з психологічно складною інформацією. Проекція, раціоналізація та заміщення. Інтелектуалізація, регресія та реактивне утворення. Сублімація як адаптивний напрям психологічного захисту. Функції психологічного захисту. Структура психологічного захисту як взаємодія декількох компонентів: тригер або психологічна загроза — ситуація, думка, почуття чи внутрішній конфлікт, які сприймаються як небезпечні або неприйнятні; емоційне напруження — тривога, страх, сором, провини, образа, гнів або інше переживання; захисний механізм — автоматичний спосіб зменшення психологічного дискомфорту; зміна усвідомлення або сприйняття — людина по-іншому сприймає, пояснює або переживає ситуацію; тимчасове відновлення рівноваги — зменшення внутрішнього напруження; наслідок — адаптивний або дезадаптивний, залежно від того, чи допомагає захист людині надалі конструктивно функціонувати. Адаптивні та дезадаптивні аспекти психологічних захистів. Психологічний захист у ситуації стресу.

Тема 5. Психологія адиктивної поведінки. Поняття адиктивної поведінки як форми поведінки, за якої людина прагне повторно використовувати певну речовину або здійснювати певну діяльність для отримання задоволення, зміни емоційного стану, зниження напруження, уникнення неприємних переживань або задоволення інших психологічних потреб. Аналіз відмінностей між звичайною поведінкою, звичкою, ризикованою поведінкою, проблемним використанням та залежністю. Психологічні механізми формування адиктивної поведінки. Роль стресу, фрустрації, самотності, труднощів емоційної регуляції, дефіциту соціальної підтримки та інших психологічних чинників. Напрями адиктивної реалізації. Хімічні форми залежної поведінки. Поведінкові форми адиктивної реалізації. Ознаки переходу захоплення у проблемну поведінку. Адиктивна поведінка як спосіб регуляції емоційного стану. Характерні психологічні особливості людини з адиктивною поведінкою. Адиктивна поведінка та особистісні потреби: зв'язок залежної поведінки з актуальними потребами людини: потребою у безпеці, прийнятті, приналежності, визнанні, контролі, самореалізації, нових враженнях. Адиктивна поведінка та сімейне й соціальне середовище. Вплив сімейних відносин, соціального оточення, групи однолітків, доступності певної діяльності, соціальних норм та цифрового середовища. Наслідки адиктивної поведінки: психологічні (тривожність, емоційна нестабільність, труднощі саморегуляції, зниження мотивації до інших видів діяльності); соціальні (конфлікти, ізоляція, порушення сімейних і дружніх відносин); навчальні та професійні (зниження продуктивності, труднощі концентрації, пропуски занять або роботи); фінансові (особливо характерні для гравальної поведінки); фізичні (порушення сну, недостатня рухова активність та інші наслідки, пов'язані з тривалим проблемним використанням цифрових технологій). Профілактика залежної поведінки. Профілактика адиктивної поведінки у дітей та підлітків. Аналіз вікових

особливостей профілактичної роботи. Значення сімейного та освітнього середовища. Роль психолога у профілактиці та психологічній допомозі. Принципи ефективної профілактики залежної поведінки.

Тема 6. Психосоціальна допомога дітям, які пережили насильство в сім'ї. Психологічні чинники ризику батьківського насильства. Різновиди насильства щодо дитини та їх ознаки. Психічні особливості дітей, що постраждали від насильства. Наслідки насильства щодо дитини у сім'ї. Загальні засади психопрофілактики насильства в сім'ї. Особливості психосоціальної допомоги дитині, що пережила насильство. Поради педагогу, який стикається з випадками насильства щодо дитини.

Тема 7. Психосоціальна допомога дітям, котрі переживають ситуацію розлучення батьків. Розлучення батьків як кризова ситуація в житті дитини та значуща життєва подія, що може супроводжуватися змінами у звичному способі життя дитини, сімейній структурі, місці проживання, режимі спілкування з батьками, соціальному та матеріальному середовищі. Аналіз суб'єктивного сприйняття дитиною розлучення. Основні психологічні переживання дитини під час розлучення, можливі емоційні реакції дитини: сум, тривога, страх, образа, гнів, розгубленість, почуття провини, самотність, безпорадність, туга за попереднім способом життя. Дитяче припущення про власну відповідальність за розлучення. Вікові особливості переживання розлучення. Аналіз залежності реакцій дитини від її віку та рівня психологічного розвитку. Ризики втягування дитини у конфлікт батьків. Проблема використання дитини як посередника, передавача повідомлень, «судді» або союзника одного з батьків. Потреба дитини у безпеці та стабільності. Значення передбачуваності для психологічної адаптації дитини. Чинники підтримки: зрозумілий режим дня, стабільні правила, передбачуване спілкування з близькими, можливість навчатися, грати, спілкуватися з друзями та займатися звичними справами. Підтримання повсякденних рутин як допомога дітям відчувати передбачуваність і безпеку в періоди сильного стресу. Особливості психологічного спілкування з дитиною про розлучення. Принципи побудови розмови з дитиною: використання доступної віку мови, чесність без надмірної деталізації дорослих проблем, уважне слухання, прийняття емоцій дитини та готовність відповідати на повторні запитання. Психосоціальна допомога як система підтримки. Робота психолога з емоціями дитини. Аналіз методів допомоги дитині в розпізнаванні, називанні та безпечному вираженні власних переживань. Особливе значення має нормалізація різноманітних емоційних реакцій без їх знецінення. Допомога психолога у розумінні дитячих переживань. Формування адаптивних способів подолання ситуації. Розвиток у дитини конструктивних способів реагування на стрес: звернення по допомогу, вербалізація переживань, використання творчості та гри, підтримання соціальних контактів, участь у звичних активностях, пошук безпечного дорослого, використання навичок саморегуляції. Робота з батьками. Підтримка стосунків дитини з обома батьками. Соціальне оточення дитини як ресурс. Профілактика негативних наслідків розлучення. Принципи професійної допомоги дитині

Тема 8. Особливості практики надання психологічної допомоги пораненим військовослужбовцям. Поранення військовослужбовця як комплексна кризова ситуація, подія, що може одночасно зачіпати фізичну, психологічну та соціальну сфери життя людини. Основні психологічні реакції на поранення: можливі емоційні, когнітивні та поведінкові реакції військовослужбовця: тривога, розгубленість, страх, пригніченість, дратівливість, гнів, відчуття безпорадності, труднощі концентрації, порушення сну, підвищена настороженість, переживання втрати контролю. Психологічна допомога на різних етапах лікування та реабілітації: гострому етапі, етапі лікування, етапі реабілітації. Принципи психологічної першої допомоги, значення психологічної першої допомоги як одного з компонентів підтримки людей після надзвичайно стресових подій. Встановлення психологічного контакту з пораненим військовослужбовцем. Аналіз особливостей формування професійного контакту в умовах лікарні або реабілітаційного закладу. Робота з переживанням втрати та змінами образу «Я». Психологічне значення змін, які можуть виникати після тяжкого поранення. Робота з емоційними переживаннями та стресом. Особливості роботи з травматичним

досвідом. Аналіз принципу «не нашкодь» у роботі з травматичними переживаннями. Робота з мотивацією до лікування та реабілітації. Психологічний супровід процесу відновлення. Робота з родиною пораненого військовослужбовця. Аналіз ролі сім'ї у процесі психологічного відновлення. Мультидисциплінарний підхід: взаємодія психолога з лікарями, фізичними терапевтами, ерготерапевтами, психотерапевтами, соціальними працівниками та іншими спеціалістами. Етичні аспекти роботи. Українська система психологічної допомоги військовослужбовцям і ветеранам.

Тема 9. Конструктивні та деструктивні шляхи подолання травми. Поняття конструктивного виходу з кризи як процесу, спрямованого не лише на зменшення емоційної напруги, а й на відновлення психологічної рівноваги, здатності приймати рішення, підтримувати повсякденне функціонування та знаходити нові способи адаптації до змінених умов. Аналіз основних ознак конструктивного реагування: збереження або відновлення здатності діяти, реалістична оцінка ситуації, звернення по допомогу, використання соціальної підтримки, турбота про базові потреби, емоційна саморегуляція, пошук рішень і готовність змінювати стратегію, якщо попередня виявилася неефективною. Способи конструктивного реагування на кризові обставини: проблемно-орієнтована активність, емоційна саморегуляція, пошук соціальної підтримки, інформаційний пошук, планування, переоцінка ситуації, прийняття того, що неможливо безпосередньо змінити, звернення до фахівця, використання особистих ресурсів і підтримання повсякденної структури життя. Поняття копіngu як способу психологічного подолання складних життєвих обставин. Копінг як когнітивні, емоційні та поведінкові зусилля, за допомогою яких людина намагається впоратися з вимогами ситуації. Аналіз основних напрямків копінг-стратегій: орієнтація на вирішення проблеми, регуляція емоцій, пошук підтримки, переоцінка ситуації, прийняття, планування та адаптація поведінки. Аналіз послідовності конструктивного подолання: усвідомлення факту кризи; оцінювання актуальних потреб і загроз; визначення того, що людина може контролювати; пошук доступних ресурсів; вибір стратегії; реалізація конкретних дій; оцінювання результату та корекція подальшої поведінки. Формування здатності ставити перед собою невеликі й реалістичні завдання, особливо в період значного емоційного виснаження. Система ресурсів, які можуть допомагати людині долати кризу. Деструктивні способи реагування як такі, що можуть тимчасово знижувати внутрішню напругу, але водночас погіршувати ситуацію, посилювати психологічні труднощі або створювати додаткові проблеми. Роль психолога у визначенні актуальної потреби клієнта, відновленні відчуття безпеки й контролю, пошуку доступних ресурсів, розвитку навичок саморегуляції та формуванні реалістичного плану подальших дій. Напрями роботи психолога: підтримувальна бесіда, психоосвіта, розвиток навичок емоційної регуляції, проблемно-орієнтоване консультування, робота з ресурсами, залучення соціальної підтримки та перенаправлення до інших фахівців (за потреби). Вікові особливості виходу з кризових ситуацій. Індивідуальні особливості подолання кризи. Аналіз впливу темпераменту, характеру, життєвого досвіду, самооцінки, рівня саморегуляції, толерантності до невизначеності, системи цінностей, попереднього досвіду криз, соціального оточення та доступних ресурсів на спосіб реагування. Гнучкість як умова конструктивного виходу з кризи. Конструктивний вихід із кризи як процес особистісних змін

Тема 10. Ментальне здоров'я. Проєкт Олени Зеленської «Ти Як». Поняття ментального здоров'я як важливої складової загального благополуччя людини, що пов'язана з її емоційним станом, здатністю адаптуватися до життєвих обставин, підтримувати стосунки, навчатися, працювати, приймати рішення та використовувати власні ресурси. Аналіз сучасного розуміння ментального здоров'я не лише як відсутності психічних розладів, а як здатності людини функціонувати, адаптуватися до змін, підтримувати соціальні зв'язки та звертатися по допомогу в разі потреби. Взаємозв'язок ментального здоров'я, психологічного благополуччя та життєстійкості. Взаємозв'язок між ментальним здоров'ям, психологічним благополуччям і життєстійкістю. Складові життєстійкості: соціальні зв'язки, підтримка близьких, здатність просити про допомогу, активна позиція,

усвідомлення власних потреб, використання конструктивних способів подолання стресу та збереження значущих цінностей. Ментальне здоров'я в умовах тривалого стресу та війни. Вплив тривалого стресу, невизначеності, вимушених змін, втрат та інших складних життєвих обставин на психологічний стан людини. Всеукраїнська програма ментального здоров'я «Ти як?»: історія та основна спрямованість Всеукраїнської програми ментального здоров'я «Ти як?», ініційованої першою леді України Оленою Зеленською. Спрямованість програми на розбудову системи послуг у сфері психічного здоров'я та психосоціальної підтримки, розвиток культури піклування про ментальне здоров'я та підвищення доступності допомоги. Екосистема ментального здоров'я, розгляд системного підходу програми до ментального здоров'я. Аналіз принципу доступності допомоги там, де живе людина. Самодопомога як складова турботи про ментальне здоров'я. Вивчення значення щоденних практик самодопомоги: усвідомлення власного стану, відновлення, регуляція стресу, підтримання соціальних контактів, турбота про базові потреби, організація режиму дня, фізична активність та інші доступні ресурси. Культура звернення по психологічну допомогу. Фахова психологічна допомога. Психосвіта як напрям програми Освітня платформа «Ти як?» у роботі з дітьми та підлітками. Підтримка родини та близького оточення. Підтримка ментального здоров'я в освітньому середовищі. Ментальне здоров'я як спільна відповідальність. Практичні ресурси програми «Ти як?» Роль психолога у формуванні культури ментального здоров'я

ОК «Розвиток комунікативної компетентності та етика професійного життя психолога»

Тема 1. Предмет та завдання професійної етики психолога. Предмет, об'єкт та еволюція професійної етики психолога; мораль як спосіб універсальної оцінки поведінки. Деонтологія як вчення про обов'язок, принципи справедливості та професійної відповідальності перед суспільством.

Тема 2. Історія формування професійно-етичних стандартів. Поняття про «кодекс честі» та перші професійні кодекси середньовіччя. Розвиток етичних кодексів психолога міжнародними організаціями та в Україні.

Тема 3. Базові принципи професійної етики психолога. Принципи добровільності отримання допомоги, професійної таємниці та конфіденційності. Інформована згода клієнта, забезпечення його благополуччя та принцип морально-позитивного ефекту дій психолога.

Тема 4. Професійні ризики, деформації та вигорання психолога. Проблема цілісності особистості фахівця, професійна деструкція та емоційне вигорання. Вплив особистих переконань психолога на ефективність взаємодії з клієнтами та представниками державних органів.

Тема 5. Типові етичні труднощі та помилки психологів-початківців. Прояви гіперопіки, самоствердження на консультації та переоцінювання ролі психодіагностики, маніпулювання та розмежування особистих і професійних стосунків.

Тема 6. Комунікативна компетентність та етика психологічного консультування. Вербальні та невербальні аспекти етичної комунікації в діаді «психолог-клієнт». Моральні колізії у сімейній психології та специфіка етики роботи з дітьми та підлітками.

Тема 7. Моральні проблеми роботи психолога в екстремальних ситуаціях. Етичні ризики та виклики під час кризового консультування та роботи з людьми в екстремальних ситуаціях. Аспекти геронтопсихології, робота з вмираючими пацієнтами, запобігання ятрогеніям та егротогеніям.

Тема 8. Етика наукових досліджень та психологічної діагностики. Дотримання стандартів академічної доброчесності й етичних правил під час проведення психологічних експериментів. Принцип обмеженого поширення спеціальних методик і забезпечення об'єктивності діагностичних даних.

Тема 9. Професійний імідж, етикет та культура ділової взаємодії психолога. Психологічна структура іміджу професіонала та мистецтво підтримки власних внутрішніх

ресурсів. Основи ділового етикету й зміцнення авторитету психологічної науки в сучасному суспільстві.

ОК «Сучасні підходи до психологічної діагностики»

Тема 1. Психодіагностика як галузь сучасних психологічних знань. Сутність і завдання сучасної психодіагностики. Психодіагностичні задачі та їхня характеристика. Методи сучасної психодіагностики та їх класифікація.

Тема 2. Сучасна тестова психодіагностика. Вимоги до психодіагностичних тестів. Класифікація психодіагностичних тестів. Вимоги до діагностичних тестів. Психологічний діагноз. Вимоги до користувачів психодіагностичних методик. Сучасний психодіагностичний процес.

Тема 3. Психодіагностика інтелекту та здібностей особистості в сучасній психологічній парадигмі. Проблема здібностей особистості. Різновиди здібностей. Діагностика здібностей та інтелекту особистості в сучасній психологічній парадигмі.

Тема 4. Психодіагностика особистості в сучасній психологічній практиці. Особистісні опитувальники, особливості їхньої побудови та використання. Методика MMPI, її використання, особливості обробки результатів психодіагностичного дослідження. 16-факторний особистісний опитувальник Р. Кеттелла, його використання для психодіагностики особистості.

Тема 5. Діагностика темпераменту особистості в сучасній психологічній практиці. Підходи до дослідження темпераменту в сучасній психологічній практиці. Модель темпераменту Г.Айзенка, її врахування в процесі діагностики темпераменту особистості в сучасній психологічній практиці. Опитувальник «Айзенка особистісний опитувальник» (Eysenck Personality Inventory або EPI), його використання для психодіагностики темпераменту особистості.

Тема 6. Проективні методики в сучасній психодіагностичній практиці. Історія розвитку проективних технік в сучасній психодіагностичній практиці. Специфіка проективного підходу до діагностики особистості. Історія проективної психодіагностики. Використання проективних методик в роботі з досліджуваними різних вікових груп. Значення проективного підходу у дослідженні неусвідомлюваних явищ психіки. Основні принципи, які покладені в основу проективного дослідження особистості. Ознаки, які властиві для проективних технік в сучасній психодіагностичній практиці. Перевага малюнкових методик. Тести «Малюнок людини», «Неіснуюча тварина», особливості їх використання, проведення та інтерпретація психодіагностичних результатів. Проективні методики «Моя сім'я», «Дош», тест С. Розенцвейга. Розроблені О.Л. Венгер оригінальні модифікації тестів «Малюнок людини», «Неіснуюча тварина: «Зла тварина», «Щаслива тварина», «Нещаслива тварина», «Малюнок сім'ї» (три варіанти), «Дерево», «Вільний малюнок», «Автопортрет», «Конструктивний малюнок людини з геометричних фігур».

Тема 7. Особливості психодіагностування дітей дошкільного віку. Дитяча і шкільна психодіагностика як галузі загальної психодіагностики, їх особливості. Особливості психодіагностування дітей різного віку. Психологічні чинники психодіагностичного дослідження дітей. Фактори ризику, котрі повинен враховувати психодіагност у молодшому шкільному віці. Психологічні чинники, які є прогностично сприятливими у підлітковому віці. Завдання психодіагностичного дослідження дітей, підлітків та юнаків. Особливості психодіагностування дітей дошкільного віку. Методи особистісного і поведінкового психодіагностування дітей до чотирирічного віку. Діагностування готовності дітей до школи. Визначення готовності дітей до школи прихильниками педагогічного підходу. Опис найбільшою мірою використовуваного у США національного тесту готовності (MRT), призначений для молодшої і середньої груп дитячого садка (1-й рівень), для старшої групи та першокласників (2-й рівень). Характеристика завдань тесту. Ознаки готовності дитини до школи з точки зору інтелектуальної сфери особистості. Тест шкільної зрілості Я. Ірсека,

який пізніше модифікував А. Керн. Особливості використання тесту Ірасека-Керна. Прояви сформованості ігрової діяльності дітей дошкільного та молодшого шкільного віку. Комп'ютерна версія діагностичного пакета «Готовність до школи». Діагностичний пакет «Готовність до школи», який містить три блоки програм. Комп'ютерна програма оброблення результатів емпіричного дослідження.

Тема 8. Особливості психодіагностування дітей молодшого шкільного та підліткового віку. Особливості організації та проведення психодіагностичного дослідження дітей молодшого шкільного віку. Методики психодіагностичного комплексу, які можна застосовувати і до 6-7-річних, 10-11-річних дітей. Особливості психодіагностування підлітків. Загальні завдання психодіагностичного обстеження підлітків. Психологічні чинники ризику, які слід враховувати в прогностичній діагностиці підлітків. Психодіагностика рівня розвитку інтелектуальних здібностей в підлітковому віці. Діагностика загального інтелектуального рівня в підлітковому віці за допомогою психодіагностичних методик: «Тест Векслера», «ШТРР», «Інтелектуальна лабільність», «Матриці Равена», «Логіко-кількісні відношення» і тест Айзенка. Методи діагностики когнітивних процесів у підлітків. Психодіагностика уваги підлітків із використанням методик: «Діагностика розподілу уваги», «Діагностика концентрації і стійкості уваги», «Аналіз стійкості уваги», «Таблиці Шульте». Особливості розвитку мислення в підлітковому віці із використанням психодіагностичних методик: «Складні аналогії», «Виділення істотних ознак», «Числові вирази», «Розуміння переносного сенсу прислів'їв і метафор», «Класифікація понять», «Вивчення ригідності мислення», «Гнучкість мислення», «Швидкість мислення». Психодіагностика сприймання учнів підліткового віку із застосуванням методик: «Здібності до цілісного сприйняття форми і співвідношення частин геометричних фігур і наочних зображень», «Впізнання фігур». Особливості вивчення мовленнєвого розвитку підлітків із використанням «Методики оцінки продуктивності вербального відтворення», методики «Тлумачення прислів'їв». Діагностика характерологічних особливостей підлітків. Особливості використання методик: Методики багатофакторного дослідження особистості Р. Кеттелла, Опитувальника Г. Айзенка, тесту «Виявлення структури темпераменту» В. Русалова, Опитувальника Х. Шмішека, патохарактерологічний діагностичний опитувальник (ПДО) А. Лічко. Особливості використання проєктивних методик з метою уточнення деяких особливостей особистості в підлітковому віці: «Будинок – Дерево – Людина», «Неіснуюча тварина», методики «Малюнкові фрустрації Розенцвейга», «Незавершені речення» Сакса і Леві. Діагностика емоційно-мотиваційної сфери підліткового віку: тест шкільної тривожності Філліпса, опитувальник Басса-Дарки, методика «Незавершені речення», опитувальники «САН» В. Доскіна, вимірювання мотивації досягнення А. Меграбіана, методика «Мотивація афіліації», А. Меграбіана, в модифікації М. Магомед-Емінова, «Мотивація до успіху» Т. Елерса, «Мотивація до уникнення невдач». Особливості психодіагностики емпатії в підлітковому віці: Методика «Діагностика рівня емпатії» І. Юсупова. Вивчення морально-духовної самосвідомості підлітків: використання методики «Визначення почуття відповідальності», розроблена й адаптована М. Осташевою; методики «Виявлення домінуючих ціннісних орієнтацій», яка була запропонована фінською дослідницею Х. Ніємі й адаптована М. Гінзбург. Діагностика міжособистісних стосунків підлітків в групі однолітків та в сім'ї: використання методу соціометрії, методики діагностики схильності особистості до конфліктної поведінки К. Томаса, методики діагностики міжособистісних стосунків Т. Лірі, методик: «Моя сім'я», «Як ваша дитина оцінює усередині сімейні взаємини», опитувальник PARI Е Шефер і Р. Белл, опитувальника батьківського ставлення до дітей А. Варга і В. Століна, опитувальника для батьків «Аналіз сімейних взаємин». Діагностика професійної спрямованості підлітків: використання опитувальника «ДДО», методики «Карта інтересів», методики Голланда.

Тема 9. Візуальна психодіагностика як метод вивчення індивідуально-психологічних особливостей особистості. Поняття візуальної психодіагностики та сфери її

застосування. Предмет візуальної психодіагностики. Загальні особливості сприйняття людини людиною. Кінесика як наука, особливості її використання в сфері психології. Проксеміка і хронеміка як сфери соціальної і практичної психології і семіотики, що займаються вивченням просторової і часової системи спілкування. Хронеміка та дослідження використання часу в невербальному комунікаційному процесі. Такесика, яка вивчає дотики в ситуаціях спілкування. Особливості визначення найважливіших особистісних і індивідуально-психологічних особливостей людини за допомогою методів візуальної психодіагностики. Історичні корені візуальної психодіагностики. Основи психології тілесності. Основи візуальної характерології. Психологія невербальних комунікацій. Колірна психодіагностика, особливості її проведення.

Тема 10. Психометрика як основа сучасної психодіагностики. Предмет і завдання психометрики. Історичні аспекти розвитку психометрії. Психометрія на перехресті теорії і практики. Типи шкал. Основи шкалювання. Психологічне випробування та емпіричне вимірювання. Вибірка респондентів дослідження. Статистичні процедури у процесі розробки психологічного інструментарію. Планування проєкту психологічного вимірювання. Вихідний теоретичний концепт і феноменологія досліджуваного явища. Системотворча диференціація. Створення теоретичної моделі. Припущення щодо структурних зв'язків. Інструкція психодіагностичного інструменту. Формат завдань об'єктивного тесту. Формат пунктів опитувальника. Формат завдань проєктивної методики. Створення пробної версії психодіагностичного інструменту. Емпірична апробація пробної версії методики. Відбір пунктів і завдань методики. Корекція пунктів і завдань методики. Перевірка дискримінативності шкал тесту. Затвердження змісту і структури інструкції, пунктів і завдань. Поняття надійності психологічного вимірювання. Надійність паралельних форм. Чинники надійності. Поняття валідності. Методи оцінки валідності. Чинники валідності. Укладання остаточної версії психодіагностичної методики. Стандартизація вибірки. Нормалізація показників. Комп'ютеризація тестування. Загальна схема аналізу результатів дослідження. Алгоритм кількісної обробки емпіричних даних. Критерії формулювання висновків емпіричного дослідження. Розробка електронної програми обробки емпіричних даних.

Запитання до атестаційного екзамену

1. Вступ у психоаналіз. Мета, об'єкт, предмет психоаналізу
2. Індивідуальна психологія Альфреда Адлера
3. Аналітична психологія Карла Густава Юнга
4. Его-психологія Еріка Еріксона
5. Стадії психосексуального розвитку З. Фрейда
6. Стадії психосоціального розвитку Е. Еріксона
7. Сутність теорії об'єктних стосунків
8. Фази сепарації-індивідуації
9. Его-психологія
10. Захисні механізми психіки за З. Фрейдом.
11. Примітивні захисти.
12. Зрілі механізми захисту психіки
13. Структура особистості невротичного рівня
14. Межовий рівень особистісної організації
15. Характеристики структури особистості психотичного рівня
16. Антисоціальна (соціопатична) особистість
17. Нарцистична особистість
18. Істеричні особистості
19. Депресивні особистості
20. Маніакальні особистості

21. Шизоїдна особистість
22. Параноїдна особистість
23. Обсесивно-компульсивні особистості
24. Мета і завдання психоаналізу. Об'єкт і предмет психоаналізу.
25. Особливості оральної фази.
26. Основні проблеми анальної фази.
27. Особливості фалічної фази.
28. Типи характерів за фіксаційними ознаками певних фаз розвитку.
29. Теорія Фрейда як базова теорія етапів становлення людини.
30. Поняття «базової довіри» та «автономності», «ініціативи та вини», «ідентифікації з об'єктом».
31. Поняття первинного процесу мислення, «Супер-Его», «Его» та «Ід».
32. Функціонування «Его» відповідно до принципу реальності.
33. Вторинний процес мислення. Співвідношення між «Ід», «Его» та «Супер-Его».
34. Захисні процеси – витіснення, заміщення, проєкція, проєктивна ідентифікація, раціоналізація, інтелектуалізація, моралізаторство, сублімація, креативність, гумор.
35. Класифікація особистостей відповідно до характерних для них способів опановувати тривогу.
36. Поділ захистів на примітивні та зрілі.
37. Здатність до самовдосконалення – наявність «Спостерігаючого Я».
38. Поняття «Его-синтонності» та «Его-дистонності», «сили Его».
39. Основні ознаки нарцисизму.
40. Когут: теорія розгляду пацієнтів у термінах селф-структур.
41. Позитивне і негативне сприйняття власного «Я», залежність самоповаги від зовнішніх оцінок. Відсутність інтерналізованих об'єктів.
42. Основні почуття нарцистичної особистості.
43. Менцос: нарцисизм – патологічний спосіб сепарації від об'єкта.
44. Основні захисти – ідеалізація-знецінення.
45. Вплив на формування особистості досвіду стосунків з найближчими людьми.
46. Необхідні психологічні умови інтеграції власного «Я», сепарації та індивідуальності.
47. Поняття симбіозу, когнітивного розвитку, залежності, «інтерналізованих образів», «патернів поведінки».
48. Основа акцентів на невербальній комунікації, поняття «подвійного послання».
49. Поняття психоаналітичної процедури.
50. Поняття інсайту, використання опору пацієнта терапевтичній процедурі.
51. Поняття про рамкові умови.
52. Поняття вільних асоціацій та «вільно плаваючої» уваги.
53. Поняття емпатії та помірної фрустрації.
54. Терапевтичний альянс, опір, перенос, контрперенос, інтерпретація.
55. Покази та протипокази для психоаналітичного лікування.
56. Техніки психоаналітичної процедури.
57. Переваги психоаналітичної діагностики.
58. Недоліки встановлення діагнозу при первинному інтерв'ю.
59. Особливості психотичного та субпсихотичного рівня організації.
60. Біографія засновника психоаналізу З.Фрейда
61. Група як предмет і об'єкт психологічної теорії та практики.
62. Специфіка групової форми психокорекції.
63. Завдання групової психокорекції.
64. Види психокорекційних груп.
65. Історія розвитку групових методів психокорекції.
66. Теорія «тваринного магнетизму» Ф. Месмера.

67. Групова психотерапія і гіпноз.
68. Соціально-психологічні аспекти групових методів.
69. Групові методи в психоаналізі та інших психологічних школах.
70. Сучасні групові методи та розвиток самосвідомості.
71. Переваги групової форми роботи.
72. Показання та застереження до групової психокорекції.
73. Етичні проблеми в контексті психокорекційних груп.
74. Особливості формування психокорекційної групи: принципи, віковий і статевий склад групи, професійний склад, розмір групи, періодичність і тривалість зустрічей.
75. Основні принципи роботи групи.
76. Норми групи.
77. Вимоги до групи.
78. Внутрішньогрупова етика.
79. Учасники групи, їх мета та ролі.
80. Підготовка до групової корекції.
81. Робота з очікуваннями учасників.
82. Зворотній зв'язок у групі.
83. Психологія психокорекційної групи.
84. Ознаки, характерні для психокорекційних груп.
85. Груповий процес (етапи розвитку групи).
86. Згуртованість і напруженість у групі.
87. Проблема лідерства в групі психологічній роботі.
88. Основні механізми корекційного впливу.
89. Фактори, що впливають на ефективність психокорекційної роботи.
90. Оцінка результативності групової роботи.
91. Керівництво групою.
92. Функції ведучого.
93. Предмет роботи ведучого.
94. Стиль ведення групи.
95. Ко-тренерство.
96. Манера поведінки ведучого на початку тренінгу.
97. Технічний супровід ведучого для створення атмосфери довіри.
98. Мова як засіб впливу і передачі інформації.
99. Невербальна комунікація.
100. Комунікативна конгруентність.
101. Прийоми активізації та управління увагою.
102. Практика використання питань.
103. Техніки активного слухання.
104. Принципи надання психологічної допомоги.
105. Конфіденційність: її умови та випадки руйнування.
106. Вимоги, що висувуються до психолога, який здійснює психокорекційні заходи.
107. Основні компоненти професійної готовності до корекційної діяльності.
108. Проблеми підготовки ведучих.
109. Страх ведучого перед групою.
110. Втома ведучого від групи.
111. Примусово організована група.
112. Передчасна термінація окремих учасників.
113. Регулярні запізнення учасників.
114. Відмова учасників групи від повноцінної участі у тренінгу.
115. Поява в групі «цапа відбувайла».
116. Присутність на тренінгу людей з яскраво вираженою акцентуацією характеру.
117. Нестандартні та кризові ситуації під час тренінгу.

118. Суперечки в групі. Невдачі в групі.
119. Складні учасники тренінгової групи.
120. Перенесення: його розуміння «межі» взаємин, порушення «кордонів», еротизоване перенесення.
121. Інтимні стосунки з клієнтом: еротизоване контрперенесення і його наслідки.
122. Залежність: поняття про «позитивну» і «негативну» залежності.
123. Дотики до клієнта: випадки їх застосування та утримання від них.
124. Двоїсті («множинні ролі») взаємини з клієнтом: поняття, наслідки, можливості їх уникнення.
125. Процесуально-організаційні аспекти групового тренінгу.
126. Етапи побудови змістової роботи в тренінгу.
127. Підготовка тренінгу.
128. Форми організації тренінгових занять.
129. Організаційні умови проведення групової психологічної роботи.
130. Матеріально-технічне забезпечення групової психологічної роботи.
131. Використання відеозйомки в груповій роботі.
132. Використання музики в груповій роботі.
133. Режим роботи. Інструкції у вправах.
134. Завершення процедур. Обговорення. Паузи в груповій роботі.
135. Методи роботи з «випадковими» подіями, що мали місце в минулому.
136. Метод концентрації присутності.
137. Метод групової рефлексії.
138. Метод побудови диспозицій.
139. Тренінгові методи роботи з конструктивними подіями.
140. Метод символічного самовираження.
141. Метод групового вирішення проблем.
142. Метод операціоналізації.
143. Діагностичні процедури в груповій роботі.
144. Інформування в груповій роботі.
145. Надання інформації.
146. Саморозкриття тренера в груповій роботі.
147. Інтерпретація в груповій роботі.
148. Конфронтація в груповій роботі.
149. Психодраматичні прийоми.
150. Метод фіксованих ролей в груповій роботі.
151. Дебрифінг в груповій роботі.
152. Мозковий штурм.
153. Аналіз ситуацій.
154. Ритуали в груповій роботі.
155. Домашнє завдання.
156. Завершення тренінгу.
157. Планування програми тренінгу.
158. Структура тренінгового заняття.
159. Особливості підбору вправ.
160. Роздатковий матеріал.
161. Каркас сценарію. Зміст сценарію .
162. Приклад розробки сценарію в груповій роботі.
163. Оформлення програми психологічного тренінгу.
164. Види корекційних програм.
165. Принципи побудови корекційних програм.
166. Основні вимоги до складання психокорекційної програми.
167. Механізми психологічного впливу в консультативній роботі

168. Моделі консультативної допомоги
169. Професійна позиція консультанта
170. Етичні аспекти консультативної діяльності
171. Предмет роботи психолога-консультанта. Особистість клієнта
172. Особистість консультанта як інструмент впливу
173. Консультативні взаємини: правило трьох
174. Принципи надання психологічної допомоги особистості
175. Структура та хронотоп консультації
176. Початок консультативної взаємодії
177. Термінологічна «кухня» консультування
178. Дослідження проблеми: збір інформації
179. Первинна діагностика проблеми
180. Ідентифікація проблеми
181. Постановка та розв'язання терапевтичного завдання
182. Результативність консультативної роботи
183. Поняття про рапорт
184. Підстройка: фокус уваги та калібрування.
185. Сутність підстройки
186. Робота з сенсорними модальностями
187. Нетестова діагностика: поняття про психологічні ключі
188. Техніки прояснення інформації
189. Мікронавички з'ясування та уточнення інформації
190. Мікронавички розпізнавання емоційних переживань
191. Відображення почуттів
192. Фокусування переживань
193. Емпатійна відповідь
194. Відображення значень
195. Заохочення мовлення клієнта
196. Види запитань клієнту. Заохочення мовлення клієнта
197. Мова тілесного симптому
198. Активізація несвідомих процесів
199. Робота з образом і символом
200. Трансформація емоційних реакцій
201. Усвідомлення: чому так важливо перейти до переживань та відчуттів
202. Життєві навички, або аксіологія консультування
203. Техніки зв'язування
204. Неконгруентність та робота з нею
205. Зворотний зв'язок
206. Інтерпретація
207. Конфронтація
208. Робота з опором та переносом
209. Навіювання як основа інтервенції
210. Психологічна інформація як чинник впливу
211. Визначення пріоритетів
212. Інсайт
213. Маєвтика, або сократичний діалог
214. Позиції віддзеркалення
215. Директиви
216. Переформування, або рефреймінг
217. Актуалізація ресурсів людини
218. Арсенал психотехнологій та еклектизм як свобода вибору
219. Психологічне консультування як крок до себе

220. Контрперенесення
221. Правила консультування для психологів-початківців
222. Професійна підготовка психолога-консультанта
223. Підвищення професійної кваліфікації психолога-консультанта
224. Супервізія як невід'ємна частина підготовки психолога-консультанта.
225. Рівні, форми, види супервізії
226. Катастрофи як джерело травми
227. Надзвичайні ситуації як джерело травми
228. Війна як джерело травми
229. Насильство та його види
230. Концепція загального адаптаційного синдрому Г.Сельє.
231. Концепції стресу
232. Психологічна сутність фрустрації
233. Повсякденні неприємності як чинники стресу
234. Сутність та особливості гострого стресу
235. Сутність та особливості хронічного стресу
236. Посттравматичний стресовий розлад (ПТСР)
237. Бойова психічна травма
238. Сутність психологічних захистів
239. Механізми психологічного захисту
240. Функції і структура психологічного захисту
241. Поняття адиктивної поведінки
242. Види адиктивної реалізації
243. Характерні риси адиктивної особистості та профілактика залежної поведінки
244. Психологічні чинники ризику батьківського насильства
245. Різновиди насильства щодо дитини та їх ознаки
246. Психічні особливості дітей, що постраждали від насильства
247. Наслідки насильства щодо дитини у сім'ї.
248. Загальні засади психопрофілактики насильства в сім'ї
249. Особливості психосоціальної допомоги дитині, що пережила насильство
250. Поради педагогу, який стикається з випадками насильства щодо дитини у ЗСО
251. Ролучення як психосоціальна проблема
252. Переживання дитиною розлучення батьків
253. Суїцид як психосоціальне явище
254. Ознаки, за якими можна виявити ризик суїциду серед підлітків
255. Психосоціальна допомога підлітку-суїциденту
256. Депресивні та суїцидальні клієнти: форми консультативної /
психотерапевтичної роботи
257. Шляхи пом'якшення впливу на дитину ситуації розлучення
258. Заходи щодо попередження розвитку кризи у дитини в построзлучний період
259. Перша психологічна допомога пораненим військовослужбовцям
260. Сутність та особливості кризової психологічної допомоги
261. Специфіка роботи з окремими категоріями клієнтів
262. Робота психологів-волонтерів із пораненими
263. Конструктивні способи виходу з кризи
264. Копінг-стратегія як конструктивний вихід із кризи
265. Деструктивні способи виходу з кризи
266. Вікові та індивідуальні особливості виходу з кризи
267. Сутність ментального здоров'я
268. Методи покращення ментального здоров'я
269. Всеукраїнська програма ментального здоров'я «Ти як»
270. Статеві чинники переживання психотравмуючих ситуацій

271. Типи ставлення особистості до психічної травми
272. Сутність та показники життєвої кризи
273. Сутність віри та її ролі у стратегії подолання психотравмуючої ситуації
274. Сутність релігійних стратегій переживання травми
275. Напрямки психологічної допомоги у психотравмуючій ситуації
276. Сутність феномену «звуженої свідомості»
277. Сутність мотивації в психотравмуючих ситуаціях
278. Сутність поняття та симптоми посттравматичного стресу
279. Цілі психологічної допомоги в психотравмуючій ситуації
280. Симптоми гострої травми та симптоми ПТСР
281. Шляхи подання психотравмуючої ситуації
282. Сутність реконструкції життєвого світу в кризових ситуаціях
283. Посттравматичне зростання – сутність психологічного феномену
284. Арт-техніки як спосіб допомоги в травматичній ситуації
285. Резильсентність як чинник суб'єктивного благополуччя психологів
286. Науковий зміст понять «етика» і «мораль»
287. Відмінність між основними напрямками етичних досліджень
288. Проблеми, які досліджує соціальна (інституціональна) етика
289. Основні відмінності між мораллю і правом
290. Основні особливості мови моралі
291. Деонтологічний підхід до прийняття етичних рішень
292. Зв'язок між світоглядом, моральнісними цінностями і поведінкою особистості, а також визначте причини прояву моральнісної слабості
293. Особливості вербального і невербального спілкування в роботі психолога
294. Поняття конгруентності та поясніть значення активного слухання у професійному спілкуванні
295. Правила побудови етичних міжособистісних стосунків психолога з клієнтом
296. Чинники виникнення міжособистісної привабливості-непривабливості та охарактеризуйте механізми взаємовпливу
297. Значення етичних настановлень у професійній діяльності практичного психолога
298. Етичні засади професійної кооперації психологів
299. Єдність моральних і неморальних компонентів у професійній діяльності фахівця
300. Змістові розділи Етичного кодексу психолога («Відповідальність», «Компетентність», «Захист інтересів клієнтів»)
301. Універсальні стандарти та специфічні етичні норми в кодексах АПА (США), Канади, Австралії та ЄАП (Європа)
302. Сутність основних етичних проблем, парадоксів та їх соціально-особистісних витоків у діяльності психолога
303. Моральний образ психолога у свідомості оточення та роль Етичного кодексу як практичного орієнтира
304. Відмінність допомагаючих професій від загальних професій типу «людина–людина»
305. Значення стандарту проведення досліджень «поінформована згода» та компоненти етичної поведінки дослідників.
306. Фахова компетентність психолога-консультанта й етичні принципи при проведенні корекційної та терапевтичної діяльності
307. Особистісна етична позиція психолога в консультативній роботі
308. Професійна та етична позиція психолога при роботі з дітьми, підлітками та їхніми батьками
309. Етична позиція психолога при роботі із сім'ями, в яких є діти різного віку

310. Професійна та етична позиція фахівця в роботі з клієнтами зрілого віку в кризовому стані
311. Вимоги до етичної позиції психолога при роботі з клієнтами похилого віку
312. Специфіка етичного супроводу психологом різних вікових категорій клієнтів
313. Етика висвітлення психологом соціально-чутливих тем представникам ЗМІ
314. Основні детермінанти професійного іміджу психолога
315. Етичні засади активності психолога у соціальних мережах.
316. Етичні ризики при використанні методик онлайн-консультування та дистанційної психотерапії
317. Відповідальність психолога за створення безпечного фізичного та психологічного простору під час сесій
318. Етичний аспект проблеми надмірної комерціалізації психологічних послуг
319. Сутність поняття «професійний етос» та його значення для саморегуляції психологічної спільноти
320. Етичні обмеження на публічне висловлення фахівцем власної політичної чи релігійної позиції у професійному полі
321. Зміст етичного принципу колегіальної підтримки та неприпустимості недобросовісної конкуренції серед психологів
322. Категорії «обов'язок» і «сумління» у внутрішній структурі моральної свідомості психолога
323. Специфіка етичного регулювання взаємин між науковцем-психологом та випробовуваним (респондентом)
324. Етичні наслідки ситуації, коли клієнт дарує психологу дорогі подарунки або робить послуги поза межами контракту
325. Моральні колізії в роботі військового психолога під час виконання завдань в умовах бойових дій
326. Етичні засади завершення терапевтичних відносин (екологічний вихід із психотерапії)
327. Етика роботи психолога в кроскультурному середовищі або з представниками інших етнічних груп
328. Етичний сенс категорій «емпатія» та «автентичність» у системі професійних цінностей психолога
329. Етичні вимоги, що висуваються до рекламування психологічних послуг у медійному просторі та соціальних мережах
330. Проблема прийняття рішень в умовах гострої етичної дилеми, коли всі наявні варіанти мають негативні наслідки
331. Специфіка моральної відповідальності психолога за якість інтерпретації проєктивних методик
332. Роль особистої психотерапії самого фахівця у запобіганні етичним порушенням на практиці
333. Сутність і завдання сучасної психодіагностики.
334. Психодіагностичні задачі та їхня характеристика.
335. Методи сучасної психодіагностики та їх класифікація.
336. Вимоги до психодіагностичних тестів.
337. Класифікація психодіагностичних тестів.
338. Вимоги до діагностичних тестів. Психологічний діагноз.
339. Вимоги до користувачів психодіагностичних методик.
340. Сучасний психодіагностичний процес.
341. Проблема здібностей особистості.
342. Різновиди здібностей.
343. Діагностика здібностей та інтелекту особистості в сучасній психологічній парадигмі.

344. Особистісні опитувальники, особливості їхньої побудови та використання.
345. Методика ММРІ, її використання, особливості обробки результатів психодіагностичного дослідження.
346. 16-факторний особистісний опитувальник Р. Кеттелла, його використання для психодіагностики особистості.
347. Підходи до дослідження темпераменту в сучасній психологічній практиці.
348. Модель темпераменту Г.Айзенка, її врахування в процесі діагностики темпераменту особистості в сучасній психологічній практиці.
349. Опитувальник «Айзенка особистісний опитувальник» (Eysenck Personality Inventory або EPI), його використання для психодіагностики темпераменту особистості.
350. Історія розвитку проєктивних технік в сучасній психодіагностичній практиці.
351. Специфіка проєктивного підходу до діагностики особистості.
352. Історія проєктивної психодіагностики.
353. Використання проєктивних методик в роботі з досліджуваними різних вікових груп.
354. Значення проєктивного підходу у дослідженні неусвідомлюваних явищ психіки.
355. Основні принципи, які покладені в основу проєктивного дослідження особистості.
356. Ознаки, які властиві для проєктивних технік в сучасній психодіагностичній практиці.
357. Перевага малюнкових методик.
358. Тести «Малюнок людини», «Неіснуюча тварина», особливості їх використання, проведення та інтерпретація психодіагностичних результатів.
359. Проєктивні методики «Моя сім'я», «Доц», тест С. Розенцвейга.
360. Розроблені О.Л. Венгер оригінальні модифікації тестів «Малюнок людини», «Неіснуюча тварина: «Зла тварина», «Щаслива тварина», «Нещаслива тварина», «Малюнок сім'ї» (три варіанти), «Дерево», «Вільний малюнок», «Автопортрет», «Конструктивний малюнок людини з геометричних фігур»
361. Дитяча і шкільна психодіагностика як галузі загальної психодіагностики, їх особливості.
362. Особливості психодіагностування дітей різного віку.
363. Психологічні чинники психодіагностичного дослідження дітей.
364. Фактори ризику, котрі повинен враховувати психодіагност у молодшому шкільному віці.
365. Психологічні чинники, які є прогностично сприятливими у підлітковому віці.
366. Завдання психодіагностичного дослідження дітей, підлітків та юнаків.
367. Особливості психодіагностування дітей дошкільного віку.
368. Методи особистісного і поведінкового психодіагностування дітей до чотирирічного віку.
369. Діагностування готовності дітей до школи.
370. Визначення готовності дітей до школи прихильниками педагогічного підходу.
371. Опис найбільшою мірою використовуваного у США національного тесту готовності (MRT), призначений для молодшої і середньої груп дитячого садка (1-й рівень), для старшої групи та першокласників (2-й рівень). Характеристика завдань тесту.
372. Ознаки готовності дитини до школи з точки зору інтелектуальної сфери особистості.
373. Тест шкільної зрілості Я. Ірасека, який пізніше модифікував А. Керн.
374. Особливості використання тесту Ірасека-Керна.
375. Прояви сформованості ігрової діяльності дітей дошкільного та молодшого шкільного віку.
376. Комп'ютерна версія діагностичного пакета «Готовність до школи».

Діагностичний пакет «Готовність до школи», який містить три блоки програм. Комп'ютерна програма оброблення результатів емпіричного дослідження.

377. Особливості організації та проведення психодіагностичного дослідження дітей молодшого шкільного віку.

378. Методики психодіагностичного комплексу, які можна застосовувати і до 6-7-річних, 10-11-річних дітей.

379. Особливості психодіагностування підлітків.

380. Загальні завдання психодіагностичного обстеження підлітків.

381. Психологічні чинники ризику, які слід враховувати в прогностичній діагностиці підлітків.

382. Психодіагностика рівня розвитку інтелектуальних здібностей в підлітковому віці.

383. Діагностика загального інтелектуального рівня в підлітковому віці за допомогою психодіагностичних методик: «Тест Векслера», «ШТТР», «Інтелектуальна лабільність», «Матриці Равена», «Логіко-кількісні відношення» і тест Айзенка.

384. Методи діагностики когнітивних процесів у підлітків.

385. Психодіагностика уваги підлітків із використанням методик: «Діагностика розподілу уваги», «Діагностика концентрації і стійкості уваги», «Аналіз стійкості уваги», «Таблиці Шульте».

386. Особливості розвитку мислення в підлітковому віці із використанням психодіагностичних методик: «Складні аналогії», «Виділення істотних ознак», «Числові вирази», «Розуміння переносного сенсу прислів'їв і метафор», «Класифікація понять», «Вивчення ригідності мислення», «Гнучкість мислення», «Швидкість мислення».

387. Психодіагностика сприймання учнів підліткового віку із застосуванням методик: «Здібності до цілісного сприйняття форми і співвідношення частин геометричних фігур і наочних зображень», «Впізнання фігур».

388. Особливості вивчення мовленнєвого розвитку підлітків із використанням «Методики оцінки продуктивності вербального відтворення», методики «Тлумачення прислів'їв».

389. Діагностика характерологічних особливостей підлітків. Особливості використання методик: Методики багатофакторного дослідження особистості Р. Кеттелла, Опитувальника Г.Айзенка, тесту «Виявлення структури темпераменту» В. Русалова, Опитувальника Х. Шмішека, патохарактерологічний діагностичний опитувальник (ПДО) А. Лічко.

390. Особливості використання проєктивних методик з метою уточнення деяких особливостей особистості в підлітковому віці: «Будинок – Дерево – Людина», «Неіснуюча тварина», методики «Малюнкові фрустрації Розенцвейга», «Незавершені речення» Сакса і Леві.

391. Діагностика емоційно-мотиваційної сфери підліткового віку: тест шкільної тривожності Філліпса, опитувальник Басса-Дарки, методика «Незавершені речення», опитувальники «САН» В. Доскіна, вимірювання мотивації досягнення А. Меграбіана, методика «Мотивація афіліації», А. Меграбіана, в модифікації М. Магомед-Емінова, «Мотивація до успіху» Т.Елерса, «Мотивація до уникнення невдач».

392. Особливості психодіагностики емпатії в підлітковому віці: Методика «Діагностика рівня емпатії»

393. Вивчення морально-духовної самосвідомості підлітків: використання методики «Визначення почуття відповідальності», розроблена й адаптована М. Осташевою; методики «Виявлення домінуючих ціннісних орієнтацій», яка була запропонована фінською дослідницею Х. Ніємі й адаптована М. Гінзбург.

394. Діагностика міжособистісних стосунків підлітків в групі однолітків та в сім'ї: використання методу соціометрії, методики діагностики схильності особистості до конфліктної поведінки К. Томаса, методики діагностики міжособистісних стосунків Т.Лірі,

методик: «Моя сім'я», «Як ваша дитина оцінює усередині сімейні взаємини», опитувальник PARI Е Шефер і Р. Белл, опитувальника батьківського ставлення до дітей А. Варга і В. Століна, опитувальника для батьків «Аналіз сімейних взаємин».

395. Діагностика професійної спрямованості підлітків: використання опитувальника «ДДО», методики «Карта інтересів», методики Голланда.
396. Поняття візуальної психодіагностики та сфери її застосування.
397. Предмет візуальної психодіагностики.
398. Загальні особливості сприйняття людини людиною.
399. Кінесика як наука, особливості її використання в сфері психології.
400. Проксеміка і хронеміка як сфери соціальної і практичної психології і семіотики, що займаються вивченням просторової і часової системи спілкування.
401. Хронеміка та дослідження використання часу в невербальному комунікаційному процесі.
402. Такесика, яка вивчає дотики в ситуаціях спілкування.
403. Особливості визначення найважливіших особистісних і індивідуально-психологічних особливостей людини за допомогою методів візуальної психодіагностики.
404. Історичні корені візуальної психодіагностики.
405. Основи психології тілесності.
406. Основи візуальної характерології.
407. Психологія невербальних комунікацій.
408. Колірна психодіагностика, особливості її проведення.
409. Предмет і завдання психометрики.
410. Історичні аспекти розвитку психометрії.
411. Психометрія на перехресті теорії і практики.
412. Типи шкал. Основи шкалювання.
413. Психологічне випробування та емпіричне вимірювання.
414. Вибірка респондентів дослідження.
415. Статистичні процедури у процесі розробки психологічного інструментарію.
416. Планування проєкту психологічного вимірювання.
417. Вихідний теоретичний концепт і феноменологія досліджуваного явища.
418. Системотворча диференціація.
419. Створення теоретичної моделі.
420. Припущення щодо структурних зв'язків.
421. Інструкція психодіагностичного інструменту.
422. Формат завдань об'єктивного тесту.
423. Формат пунктів опитувальника.
424. Формат завдань проєктивної методики.
425. Створення пробної версії психодіагностичного інструменту.
426. Емпірична апробація пробної версії методики.
427. Відбір пунктів і завдань методики.
428. Корекція пунктів і завдань методики.
429. Перевірка дискримінативності шкал тесту.
430. Затвердження змісту і структури інструкції, пунктів і завдань.
431. Поняття надійності психологічного вимірювання.
432. Надійність паралельних форм.
433. Чинники надійності.
434. Поняття валідності.
435. Методи оцінки валідності.
436. Чинники валідності.
437. Укладання остаточної версії психодіагностичної методики.
438. Стандартизація вибірки.
439. Нормалізація показників.

- 440. Комп'ютеризація тестування.
- 441. Загальна схема аналізу результатів дослідження.
- 442. Алгоритм кількісної обробки емпіричних даних.
- 443. Критерії формулювання висновків емпіричного дослідження.
- 444. Розробка електронної програми обробки емпіричних даних.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів	Оцінка ECTS	Критерії оцінювання	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	Студент виявляє особливі творчі здібності, глибокі знання навчального матеріалу, що міститься в основних і додаткових рекомендованих літературних джерелах; вміє аналізувати явища, які вивчаються, у їх взаємозв'язку і розвитку; застосовувати теоретичні положення при розв'язанні практичних задач; володіє вмінням надавати чітку аргументовану відповідь на поставленні питання	відмінно
82-89	B	Студент вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи, надає лаконічну відповідь майже на всі поставленні питання; самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна	добре
74-81	C	Студент вміє оперувати необхідним колом понять та категорій; узагальнювати та систематизовувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві	
64-73	D	Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, слабка їх застосування при розв'язанні практичних завдань; аналізує навчальний матеріал за допомогою викладача, надає мало аргументовані відповіді, виправляє не всі помилки, значна кількість яких є суттєвими	задовільно
60-63	E	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні вищому за початковий, проте має фрагментарне уявлення про деякі поняття та категорії курсу; надає неповне висвітлення змісту питань; має недостатнє вміння зробити аргументовані висновки; відповіді містять значну кількість недоліків і помилок	
35-59	FX	Студент не опанував значну частину матеріалу курсу; не володіє понятійним апаратом; не опрацював базову та допоміжну літературу. Мова не виразна, обмежена, бідна, словниковий запас не дає змогу оформити ідею. Практичні навички на рівні розпізнавання	незадовільно з можливістю повторного складання

0-34	F	Студент повністю не знає програмного матеріалу, не працював в аудиторії з викладачем або самостійно; допускає суттєві помилки у відповідях на питання, не вміє застосовувати теоретичні положення при розв'язанні практичних завдань	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни
------	---	--	--

Список використаної та рекомендованої літератури

1. Актуальні проблеми сімейного насильства : монографія / Перцева Т.О., Огоренко В.В., Кожина Г.М., Зеленська К.О., Носов С.Г., Терьошина І.Ф., Гненна О.М., Мамчур О.Й., Тимофєєв Р.М., Шорніков А.В.; за заг. ред. проф. Т.О.Перцевої та проф. В.В. Огоренко. Дніпро, 2021.188 с.
<https://library.megu.edu.ua:9443/jspui/bitstream/123456789/6745/1/2021-%d0%90%d0%ba%d1%82%d1%83%d0%b0%d0%bb%d1%8c%d0%bd%d1%96%20%d0%bf%d1%80%d0%be%d0%b1%d0%bb%d0%b5%d0%bc%d0%b8%20%d1%81%d1%96%d0%bc%d0%b5%d0%b9%d0%bd%d0%be%d0%b3%d0%be%20%d0%bd%d0%b0%d1%81%d0%b8%d0%bb%d1%8c%d1%81%d1%82%d0%b2%d0%b0.%20%d0%bc%d0%be%d0%bd%d0%be%d0%b3%d1%80%d0%b0%d1%84%d1%96%d1%8f.pdf>
2. Алексєєва Ю.А., Артемчук О. Г., Шишова О. М. Психодіагностика дітей та підлітків (для психодіагностичної практики студентів) : навч.-метод. посібник. Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. 108 с. URL: <https://library.megu.edu.ua:9443/jspui/bitstream/123456789/6630/1/2011-A1%d1%96eks%d1%96e%d1%96eva%20%d0%86u.A.%2c%20Artemchuk%20O.%20G.%2c%20Shyshova%20O.%20M..pdf>
3. Бабелюк О.В., Гоцуляк Н.Є. Психологія травмуючих ситуацій : навч.-метод. посібник. Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друкарня «Рута», 2021. 110 с.
<https://library.megu.edu.ua:9443/jspui/bitstream/123456789/6689/1/2021-Babeliuk-O.V.-Hotsuliak-N.Ie.-Psykhohohiia-travmuiuchykh-sytuatsii.pdf>
4. Бондаренко М. Посттравматичні стресові розлади. Подолання наслідків / упоряд. Т. Червонна. Київ: ВГ «Шкільний світ», 2015. 176с.
5. Булах І.С. Психологія життєвих криз особистості : навч. посіб. Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2015. С. 8-35.
6. Вавринів О.С., Яремко Р.Я. Основи психологічного консультування : навчальний посібник. Львів : ЛДУ БЖД, 2020. 112 с.
7. Варій М.Й. Психологія особистості : навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2008. 592 с.
8. Васківська С.В. Основи психологічного консультування: Навчальний посібник. Київ : Четверта хвиля, 2004. 256 с.
9. Горбунова В. Посттравматичний стресовий розлад (ПТСР) : буклет. Київ: Інститут психічного здоров'я, 2025. 28 с.
<https://library.megu.edu.ua:9443/jspui/handle/123456789/6701>
10. Грандт В. В. Психологія травмуючих ситуацій : навчальний посібник для здобувачів ступеня вищої освіти магістра спеціальності «Психологія» освітньо-професійної програми «Психологія». Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2024. 107 с.
11. Групові форми роботи психолога в організаціях : конспект лекцій / уклад. : Н. В. Коляда, Д. Е. Данілова. Суми : Сумський державний університет, 2024. 174 с.
12. Дубич С. Поняття ментального здоров'я особистості у працях українських та зарубіжних вчених. *Організаційна психологія. Економічна психологія.* № 3-4 (33). 2024. С. 86-96.

13. Зливков В.Л., Лукомська С.О. Теорія та практика психологічних тренінгів. Київ-Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2019. 209 с.
14. Карпенко Є. Сучасні методи психокорекції та психотерапії : навч. посіб. Львів-Дрогобич: Пóсвіт, 2026. 152 с.
15. Католик Г., Калька Н. Психологія особистості (в схемах, презентаціях і таблицях): навчальний посібник. Львів : ЛьвДУВС, 2022. 158 с. <https://library.megu.edu.ua:9443/jspui/bitstream/123456789/5991/1/2022-POSIBNYK-psychology.pdf>
16. Климчук В. О. Психологія посттравматичного зростання: монографія. Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2020. 125 с.
17. Кокун О. М. Життєстійкість і резильєнтність людини в сучасному світі: теорія, дослідження, практика : монографія. Київ : Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2025. 214 с. <https://library.megu.edu.ua:9443/jspui/bitstream/123456789/6754/1/2025-%d0%9c%d0%be%d0%bd%d0%be%d0%b3%d1%80%d0%b0%d1%84%d1%96%d1%8f %d0%9a%d0%be%d0%ba%d1%83%d0%bd.pdf>
18. Кокун О.М., Мороз В.М., Лозінська Н.С. & Пішко І.О. Збірник психодіагностичних методик для професійно-психологічного відбору кандидатів на військову службу за контрактом у Збройних Силах України: метод. посіб. Київ: Видавничий дім "Освіта України", ФОП Маслаков Руслан Олексійович, 2021. 74 с.\
19. Кокун О.М., Пішко І.О., Лозінська Н.С. & Олійник В.О. Психодіагностика лідерських якостей військовослужбовців. Київ: ТОВ «7БЦ». 2023. 171 с.
20. Корольчук М.С. & Осьодло В.І. Психодіагностика: навч. посібник. Київ: Ельга. 2009. 400 с.
21. Креденцер О., Сергієнко Д. Резильєнтність як чинник суб'єктивного благополуччя психологів в умовах війни. *Організаційна психологія. Економічна психологія.* № 32(2). 2024. С. 85-95. <https://doi.org/10.31108/2.2024.2.32.7>
22. Крутій К.Л. Діагностика мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку. Запоріжжя: ЛПКС. 2005. 208 с.
23. Левчук Л.Т. Психоаналіз: історія, теорія, мистецька практика : навчальний посібник. Київ : Либідь, 2002. 255 с.
24. Магдисюк Л.І., Федоренко Р.П. Основи психологічного консультування : навчальний посібник. Луцьк : Вежа-Друк, 2022. 360 с.
25. Малкова Т.М. Візуальна психодіагностика. Київ: Державний університет телекомунікацій. 2018. 132 с.
26. Матейко Н.М. Основи психодіагностики: навчально-методичний посібник для самостійної роботи студентів. Івано-Франківськ: Симфонія форте. 2014. 180 с.
27. Мікієнко Н., Гершанов О. Шлях до зцілення: основи роботи з наслідками травматичних подій : посібник. Київ, 2023. 77 с. <https://library.megu.edu.ua:9443/jspui/bitstream/123456789/6692/1/2022-%d0%9f%d0%be%d1%81%d1%96%d0%b1%d0%bd%d0%b8%d0%ba %d0%9e%d0%a1%d0%9d%d0%9e%d0%92%d0%98-%d0%a0%d0%9e%d0%91%d0%9e%d0%a2%d0%98-%d0%97-%d0%9d%d0%90%d0%a1%d0%9b%d0%86%d0%94%d0%9a%d0%90%d0%9c%d0%98-%d0%a2%d0%a0%d0%90%d0%92%d0%9c%d0%90%d0%a2%d0%98%d0%a7%d0%9d%d0%98%d0%a5-%d0%9f%d0%9e%d0%94%d0%86%d0%99.pdf>
28. Моргун І.Г. Основи психологічної діагностики. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Видавничий дім «Слово». 2009. 464 с.
29. Никоненко О., Шинкаренко Ю. Дослідження впливу копінг-стратегій майбутніх психологів на їх особистісну готовність до професійної діяльності. *Вчені записки Університету «КРОК».* 2026. № 1(81). С.478-487. <https://library.megu.edu.ua:9443/jspui/bitstream/123456789/6800/1/2026->

<https://library.megu.edu.ua:9443/jspui/bitstream/123456789/6700/1/2025-0063997.pdf>

30. Оптимізація групової взаємодії в малих групах : посібник / за наук. ред. П. П. Горностая ; Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2020. 126 с.

31. Остополець І. Ю., Мостова Т. О. Психологія стресу і фрустрації : навч. посібник : Запоріжжя: Мелітопольський держ. пед. ун-т ім. Богдана Хмельницького, 2025. 179 с. <https://library.megu.edu.ua:9443/jspui/bitstream/123456789/6700/1/2025-0063997.pdf>

32. Палій А.А. Дитяча психодіагностика. Київ : Академвидав. 2010. 432 с.

33. Панок В. Г., Чаплак Я. В., Андрєєва Я. Ф. Основи психологічної допомоги: теорія та практика психоконсультування : навч. посібник / за заг. ред. В.Г. Панка, І.М. Зварича. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2019. 384 с. URL: https://library.megu.edu.ua:9443/jspui/bitstream/123456789/6534/1/2019-Panok_Chaplak_Andreeva.pdf

34. Панчук Н. П. Основи психокорекції особистості дитини : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2021. 282 с.

35. Перша психологічна допомога в гострих стресових ситуаціях: навч.-практич. посібник / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. О.А. Моргунов ; О. І. Федоренко та ін. ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2022. 84 с. https://library.megu.edu.ua:9443/jspui/bitstream/123456789/6760/1/2022-Persha_psykholohichna_dopomoha_v_hostrykh_stresovykh_sytuatsiiakh.pdf

36. Пол А. Булен, Лоннеке Ленферінк, Ірина Норкіна Когнітивно-поведінкова терапія тривалого горя : практи. посіб та вправи. Фонд слахтоферхулп, 2024. 47 с.

37. Поліщук С.А. Методичний довідник з психодіагностики: Навчально-методичний посібник. Суми: Університетська книга. 2009. 440 с.

38. Попіль М. Сучасні теорії глибинної психології : тексти лекцій [для студентів напряму підготовки «Практична психологія» ОР «Бакалавр»]. Дрогобич : Видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2014. 150 с. https://library.megu.edu.ua:9443/jspui/bitstream/123456789/6659/1/2014-Glyb_K_Leks.pdf

39. Посібник із психічного здоров'я і психосоціальної підтримки на рівні громад в умовах надзвичайної ситуації та переміщення населення : посібник / авт. колектив. МОМ, Женева, 2022. 232 с. <https://library.megu.edu.ua:9443/jspui/handle/123456789/6506>

40. Прищак М., Гречановська О. Психологія особистості: електронний навчальний посібник комбінованого (локального та мережного використання). [Електронний ресурс]. Вінниця : ВНТУ, 2024. 219 с. https://library.megu.edu.ua:9443/jspui/bitstream/123456789/5993/1/2024-Pryshchak_2024_219.pdf

41. Психологічна допомога дітям в умовах воєнного стану : довідник вихователів дошкільних навчальних закладів і вчителів загальноосвітніх навчальних закладів / Н. В. Пророк, С. Т. Бойко, О. В. Гнатюк, О. І. Купрєєва, В. І. Полякова, О. А. Столярчук, Л. Г. Царенко, О. Ю. Чекстєре ; за ред. Н. В. Пророк. Київ, 2022. 155 с. https://library.megu.edu.ua:9443/jspui/bitstream/123456789/6746/1/2022-%d0%94%d0%be%d0%b2%d1%96%d0%b4%d0%bd%d0%b8%d0%ba_%281%29_2022.pdf

42. Психологічна допомога постраждалим внаслідок кризових травматичних подій: методичний посібник / З. Г. Кісарчук, Я. М. Омельченко, Г. П. Лазос, Л. І. Литвиненко, Царенко Л. Г.; за ред. З.Г. Кісарчук. Київ : ТОВ «Видавницт- во «Логос», 2015. 207 с.

43. Психологічна резильєнтність особистості в умовах війни: колективна монографія / авт. кол. : Ю. Ю. Чистовська та ін.; за заг. ред. Ю.Ю. Чистовської, О.В. Куліш. Черкаси: ЧНУ імені Б. Хмельницького, 2024. 168 с.

<https://library.megu.edu.ua:9443/jspui/bitstream/123456789/6752/1/2024-%d0%9c%d0%be%d0%bd%d0%be%d0%b3%d1%80%d0%b0%d1%84%d1%96%d1%8f%20%d0%ba%d0%be%d0%bb%d0%b5%d0%ba%d1%82%d0%b8%d0%b2%d0%bd%d0%b0.pdf>

44. Психологія екстремальності та психопрофілактика психічної травми й суїцидальних намірів : навч.-метод. посіб. / Л. І. Магдисюк, Р. П. Федоренко, А. П. Мельник, О. М. Хлівна, Т. І. Дучимінська. Луцьк : Вежа-Друк, 2021. 236 с.

45. Психологія особистості: навчальний посібник / М. М. Заброцький, О. М. Савченко, І. М. Тичина; за заг. ред. М. М. Заброцького. 2-е вид. Житомир : Видавництво ЖДУ ім. І. Франка, 2006. 206 с.

46. Психологія поведінки на війні: практичний poradnik. Навчальний посібник / колектив авторів; за заг. ред. В.І. Осьодла. Київ : НУОУ, 2014. 125 с.

47. Психологія стресу та стресових розладів : навч. посібник / уклад. О. Ю. Овчаренко. Київ : Університет «Україна», 2023. 266 с.
<https://library.megu.edu.ua:9443/jspui/bitstream/123456789/6603/1/2023-psihiologija stresy 2023 compressed.pdf>

48. Психологія особистості : словник-довідник / за редакцією П. П. Горностая, Т. М. Титаренко. Київ : Рута, 2001. 320 с.

49. Руда О., Гніда Т. Як допомогти учням і батькам у часи війни : посібник. Київ, 2023. 200 с. <https://library.megu.edu.ua:9443/jspui/bitstream/123456789/6750/1/2023-%d0%af%d0%ba%20%d0%b4%d0%be%d0%bf%d0%be%d0%bc%d0%be%d0%b3%d1%82%d0%b8%20%d0%b2%20%d1%87%d0%b0%d1%81%20%d0%b2%d1%96%d0%b9%d0%bd%d0%b8.pdf>

50. Сердюк Л. З. Психологічні технології сприяння позитивному психічному здоров'ю різних верств населення України в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення : практичний посібник / Л. З. Сердюк, І. В. Данилюк, О. А. Чиханцова, В. В. Турбан, та ін.; за ред. Л.З. Сердюк. Київ : Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2024. 168 с. <https://library.megu.edu.ua:9443/jspui/bitstream/123456789/6753/1/2024-%d0%9f%d1%80%d0%b0%d0%ba%d1%82%d0%b8%d1%87%d0%bd%d0%b8%d0%b9%20%d0%bf%d0%be%d1%81%d1%96%d0%b1%d0%bd%d0%b8%d0%ba 2024.pdf>

51. Славина Н.С. Психологічне консультування: навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський : Видавець Ковальчук О.В., 2022. 180 с.

52. Соціально-психологічна профілактика стресів та стресових розладів учнів та студентів : навч. посіб. / [за ред. В.Г. Панка, І.І. Цушка]. Київ : Ніка-Центр, 2007. 164 с.

53. Співак Л. & Османова А. Психодіагностика в клінічній психології. Київ: Ун-т Україна. 2023. 146 с.

54. Стельмах О.В. Основи психокорекції : конспект лекцій. Львів : ЛДУ БЖД, 2023. 120 с.

55. Теорії особистості : навчально-методичний посібник / Укладачі Руслан Теодорович Сімко, Алла Володимирівна Сімко. Кам'янець-Подільський : Видавець Ковальчук О.В., 2021. 162 с. <https://library.megu.edu.ua:9443/jspui/handle/123456789/6360>

56. Ткачишина О.Р. Проблема ментального здоров'я в Україні: психологічний аналіз. *Habitus*, 53. 2023. С. 207-211.

57. Черезова І.О. Психологія життєвих криз особистості : навчальний посібник [для студентів вищих навчальних закладів]. Бердянськ, БДПУ, 2016. 193 с.

58. Чугуєва І. Є., Мухіна Л. М., Ляшко А. В. Психологія екстремальних ситуацій. Методичні рекомендації до самостійної роботи студентів. Миколаїв: НУК ім. адмірала Макарова, 2022. 105 с. <https://library.megu.edu.ua:9443/jspui/bitstream/123456789/6691/1/2022-OK-14.-MR.-Psihiologiya-ekstremalnih-situacij.pdf>

59. Шевченко Н. Ф. Індивідуальне психологічне консультування : навчальний посібник для здобувачів ступеня вищої освіти магістра спеціальності «Психологія» освітньо-професійної програми Психологія». Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2025. 220 с.

60. Як допомогти особистості в період переходу від війни до миру: соціально-психологічний супровід : практ. посіб. / за наук. ред. Т. М. Титаренко, М. С. Дворник ; Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2022. 154 с. <https://library.megu.edu.ua:9443/jspui/bitstream/123456789/6785/1/2022-0052998.pdf>
61. Яцина О. Ф. Основи психотерапії: практикум. Навчально-методичний посібник. Ужгород, 2021. 80 с.
62. Bader M., Hartung J., Hilbig B. E., Zettler I., Moshagen M., Wilhelm O. Themes of the dark core of personality. *Psychological Assessment*. 2021. Vol. 33. Issue 6. P., 511-525. <https://doi.org/10.1037/pas0001006>
63. Dell'Armo K., Tassé M.J. How Intellectual Disability May Bias Psychologists' Clinical Impressions: An Examination of Diagnostic Overshadowing. *Psychological Assessment*. 2025. Vol. 37. Issue 4. P. 161–171. <https://doi.org/10.1037/pas0001367>
64. John S., Mani B.P., Jose B. Caught between confidentiality and compulsion: the global ethics-law dilemma in psychotherapy. *Front. Psychol.* 2026. Vol. 16. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2025.1665158>
65. Pop D. Do psychologists tend to care about others? Yes, but what else can we understand about them?. *Educatia XXI*. 2025. DOI: [10.24193/ed21.2025.31.44](https://doi.org/10.24193/ed21.2025.31.44)
66. Pop D. Personal Values validated models. Baia Mare, 2024. 55 h. URL: https://www.researchgate.net/publication/385345930_Personal_Values_validated_models
67. Schleyer B., Olino T. M. Maladaptive exercise: A psychometric investigation. *Psychological Assessment*. 2026. Vol. 38. Issue 10. P. 716-728. <https://doi.org/10.1037/pas0001479>
68. Schubert S., Buus N., Monrouxe L., Hunt C. The development of professional identity in clinical psychologists: A scoping review. *Medical Education*. 2023. Vol. 57. Issue 9. P. 612-626. DOI: [10.1111/medu.15082](https://doi.org/10.1111/medu.15082)

ПРИКЛАДИ БІЛЕТУ АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука
Педагогічний факультет

Ступінь вищої освіти: магістр

Спеціальність: С4 Психологія

Галузь знань: С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини

Семестр III

Освітні компоненти: «Теорії розвитку особистості», «Групова психотерапія та психокорекція», «Психологічний практикум з індивідуального консультування особистості», «Психологія травми», «Розвиток комунікативної компетентності та етика професійного життя психолога», «Сучасні підходи до психологічної діагностики»

Атестаційний екзамен ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № _____

1. Показання та застереження до групової психокорекції. Етичні проблеми в контексті психокорекційних груп
2. Концепція загального адаптаційного синдрому Г.Сельє.
3. Методи діагностики когнітивних процесів у підлітків
4. Якою є мета первинної діагностики на першому етапі консультування?

Клієнтка О., жителька м. Буча, що евакуювалась разом із донькою 6-ти років та друзями сім'ї власним транспортом. Клієнтка разом із донькою та сусідами провели у підвалі сусіднього будинку чотири доби, чули звуки вибухів та стрілянини. У день свого виїзду побачили вбитого сусіда з відірваною головою, сусіда, з яким клієнтка мала дружній сусідський стосунок. Руїни будинку поруч, зруйнований власний будинок у той момент здалися не значними. Клієнтка, фрагментарно пригадуючи той момент, описує його словами «нереальності», того, свідком чого вона стала, невірою у справжність побаченого, заціпеніння. Крик дитини спромігся повернути клієнтку у реальність – вона побачила розірвану на шматки дворову собаку та її цуценят. Усе, що було потім, клієнтка пам'ятає фрагментарно. Вона вдячна за прихисток, допомогу із поселенням, їжею, що приносилась, піклуванням про неї та доньку усім волонтерам, що на той момент у м. Рівному були поруч. Після травматичного досвіду клієнтка має проблеми зі сном – надважке засинання, пробудження кілька разів за ніч, нічні кошмари та «картинка» убитого сусіда завжди перед очима – і вдень, і вночі. Ускладнене засипання клієнтка пов'язує із напливом неприємних спогадів про травмівну ситуацію. Іноді засипання є настільки важким, а сновидіння настільки жакливими, що клієнтка воліє не засинати у нічний час, чекає ранку, «щоб заснути спокійно». Власне, із перерахованими симптомами за кілька днів по приїзду клієнтка під тиском друзів звернулась за медичною допомогою до психіатра та психотерапевта. Медикаментозне лікування спромогло дещо стабілізувати стан клієнтки, проте, нічні кошмари та пробудження впродовж ночі – залишились. Клієнтка не розуміє, що робити далі.

Затверджений на засіданні кафедри психології

Протокол № _____ від «_____» _____ року

Зав. кафедри _____ Юлія МИХАЛЬЧУК

Екзаменатор _____ Юлія МИХАЛЬЧУК

Екзаменатор _____ Оксана МОРОЗ

Екзаменатор _____ Наталія ТЕРНОВИК

Екзаменатор _____ Алла ЯЦЮРИК

Декан педагогічного факультету _____ Ольга ХОМ'ЯК

**Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука
Педагогічний факультет**

Ступінь вищої освіти: магістр

Спеціальність: С4 Психологія

Галузь знань: С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини

Семестр III

Освітні компоненти: «Теорії розвитку особистості», «Групова психотерапія та психокорекція», «Психологічний практикум з індивідуального консультування особистості», «Психологія травми», «Розвиток комунікативної компетентності та етика професійного життя психолога», «Сучасні підходи до психологічної діагностики»

**Атестаційний екзамен
ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № ____**

1. Стадії психосоціального розвитку Е. Еріксона
2. Перенесення: його розуміння «межі» взаємин, порушення «кордонів», еротизоване перенесення.
3. Груповий процес (етапи розвитку групи). Згуртованість і напруженість у групі
4. Які комунікативні техніки психологічної допомоги використовує консультант у наведеному прикладі?

Фрагмент консультації клієнтки К.

Психолог: «Опишіть поведінку Вашого сина під час сигналу повітряної тривоги»

Клієнтка К.: «Він закриває вуха руками, плаче, деколи вис, розкачується вперед-назад».

Психолог: «Чи він щось говорить при цьому?»

Клієнтка К.: «Так, говорить, що йому дуже страшно і просить йти в укриття»

Психолог: «Як Ви реагуєте на його слова?»

Клієнтка К.: «Мене це бісить, я йому пояснюю, що у м. Рівному не бомблять, немає чого боятись, деколи кричу»

Психолог: «Чи є біля Вашого помешкання укриття? Чи Ви спускаєтесь туди?»

Клієнтка К.: «Так, є достатньо комфортне укриття з ліжками, кріслами та пледами. Є чайник і можливість зробити собі чай, каву чи просто випити воду. Ми не спускаємось в укриття, вважаю, що це зайве»

Психолог: «Те, як поводить себе Ваш син свідчить про почуття страху, нестерпного страху – здригання, плач, розкачування – він хоче себе заспокоїти, він потребує Вашого заспокоєння... А що Вам хочеться, коли страшно?»

Клієнтка К.: «Думаю, обійми...»

Затверджений на засіданні кафедри психології

Протокол № ____ від «__» ____ року

Зав. кафедри _____ Юлія МИХАЛЬЧУК

Екзаменатор _____ Юлія МИХАЛЬЧУК

Екзаменатор _____ Оксана МОРОЗ

Екзаменатор _____ Наталія ТЕРНОВИК

Екзаменатор _____ Алла ЯЦЮРИК

Декан педагогічного факультету _____ Ольга ХОМ'ЯК

**Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука
Педагогічний факультет**

Ступінь вищої освіти: магістр

Спеціальність: С4 Психологія

Галузь знань: С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини

Семестр III

Освітні компоненти: «Теорії розвитку особистості», «Групова психотерапія та психокорекція», «Психологічний практикум з індивідуального консультування особистості», «Психологія травми», «Розвиток комунікативної компетентності та етика професійного життя психолога», «Сучасні підходи до психологічної діагностики»

**Атестаційний екзамен
ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 20**

1. Підвищення професійної кваліфікації психолога-консультанта. Супервізія як невід'ємна частина підготовки психолога-консультанта.
2. Поняття первинного процесу мислення, «Супер-Его», «Его» та «Ід».
3. Характеристики структури особистості психотичного рівня
4. Якою є мета первинної діагностики на першому етапі консультування?

Клієнтка К, жителька м. Северодонецьк. Разом зі своїм 10-річним сином та батьками впродовж місяця були під постійними обстрілами, і вдень і вночі під час повітряних тривог ховалися у підвалі. Крайні шість діб перед від'їздом перебували у підвалі свого будинку, адже обстріли не зщухали. Коли стало зрозуміло, що місто на межі окупації, а син клієнтки, після сильного стресу від звуків вибухів та обстрілів почав страждати на невротичні порушення, скориставшись евакуаційним автобусом, разом із сином та колежанкою, що була легко поранена уламками скла, успішно переїхали у м. Рівне. Син клієнтки перебував у стані заціпеніння, розмовляв односкладно, мав невротичні порушення у вигляді періодичних неконтрольованих сечо- та каловиділень впродовж дня та ночі. Максимальні переживання клієнтки було зосереджено на почуттях провини та відповідальності за батьків пенсійного віку, яких вона не змогла умовити евакуюватись та занепокоєнням фізичним станом подруги та колежанки клієнтки, яка евакуювалась сама, а, отже, клієнтка відчувала відповідальність за її самопочуття та благополуччя. Стан сина на момент звернення до психолога не викликав у неї занепокоєння, вона пояснювала симптоми побаченим сином перед від'їздом із рідного міста: згорівший гараж батька клієнтки, де зберігався велосипед та інший спортивний інвентар сина, частково зруйнований фасад будинків у місті, трупи бездомних тварин на вулицях просто неба; численні звуки вибухів, що зщухали на кілька хвилин, а потім поновлювались із новою силою. Тобто клієнтка розуміла невротичні порушення сина як такі, що пройдуть самі собою у безпечному місці.

Затверджений на засіданні кафедри психології

Протокол № ____ від « ____ » _____ року

Зав. кафедри _____ Юлія МИХАЛЬЧУК

Екзаменатор _____ Юлія МИХАЛЬЧУК

Екзаменатор _____ Оксана МОРОЗ

Екзаменатор _____ Наталія ТЕРНОВИК

Екзаменатор _____ Алла ЯЦЮРИК

Декан педагогічного факультету _____ Ольга ХОМ'ЯК